

ODHADY BUDOUCÍCH POČTŮ POJIŠTĚNCŮ VZP ČR NA BÁZI JEDNOLETÝCH ČASOVÝCH ŘAD

ROBUST 2018

RÝBNÍK u Domažlic, 21.-26.1.2018

RNDr. Jaromír Běláček, CSc.
Oddělení strategických analýz

 **VŠEOBECNÁ
ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA
ČESKÉ REPUBLIKY**

Obsah

1. Úvod (Východiska a účely)
2. Datové zdroje
  - 2.1 Časové řady počtů pojištěnců VZP (podle věku a pohlaví)
  - 2.2 Demosložka (projekce ČSÚ)
  - 2.3 Saldo přeregistrací VZP (odchody vs. příchody)
3. Metodika (použité vzorce)
  - 3.1 Demografické přístupy (projekce)
  - 3.2 Statistické přístupy (extrapolace)
4. Výsledky (analýza)
5. Závěry
6. Literatura

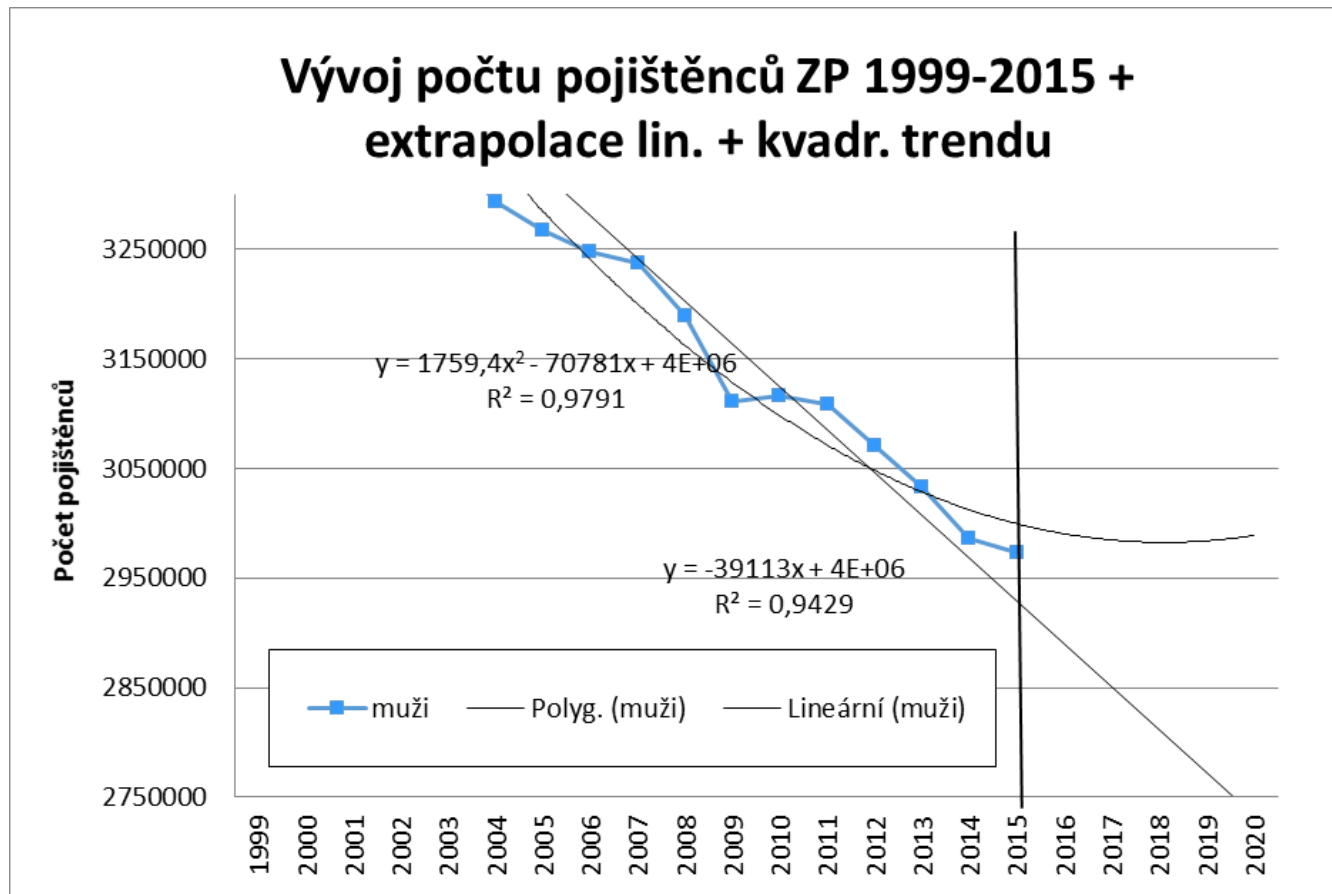
Obsah

1. Úvod (Východiska a účely)
2. Datové zdroje
  - 2.1 Časové řady počtů pojištěnců VZP (podle věku a pohlaví)
  - 2.2 Demosložka (projekce ČSÚ)
  - 2.3 Saldo přeregistrací VZP (odchody vs. příchody)
3. Metodika (použité vzorce)
  - 3.1 Demografické přístupy (projekce)
  - 3.2 Statistické přístupy (extrapolace)
4. Výsledky (analýza)
5. Závěry
6. Literatura

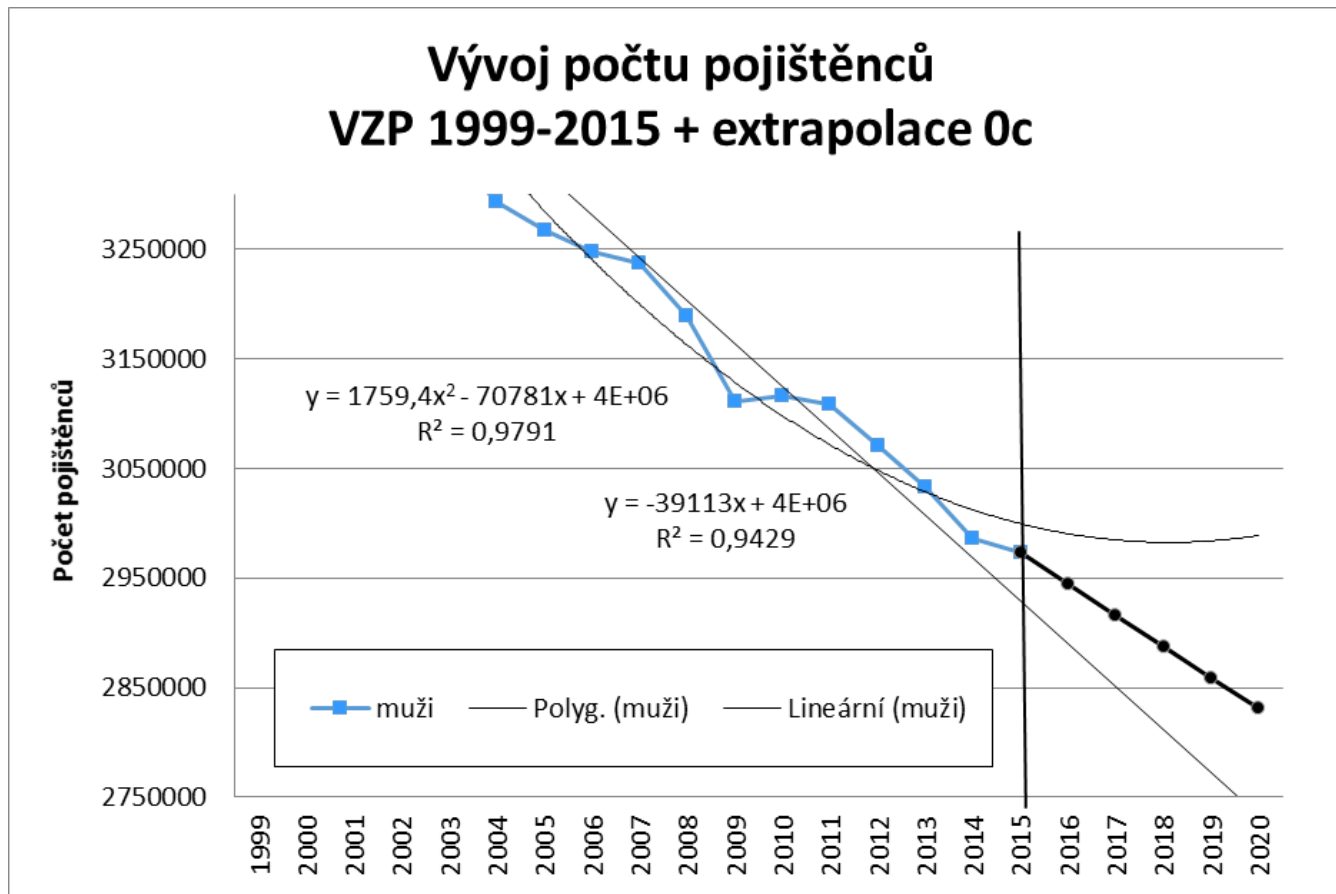
1. Úvod (Východiska a účely)

- Úloha: Na základě dostupných datových zdrojů **predikovat budoucí početní stavy pojištěnců VZP ČR** (celkem, podle pohlaví, v pětiletých věkových skupinách) v krátkodobém a střednědobém horizontu (do r. 2022).

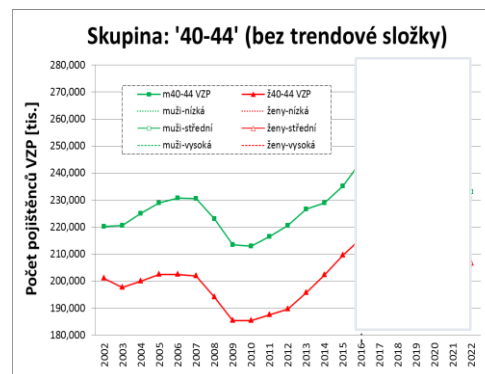
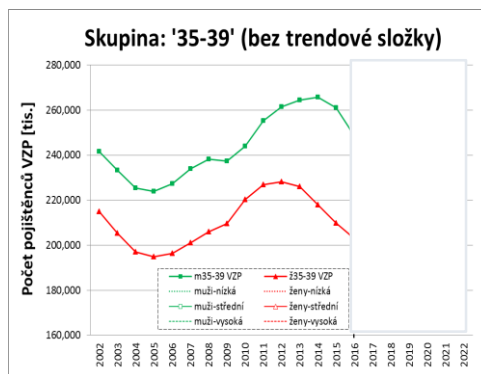
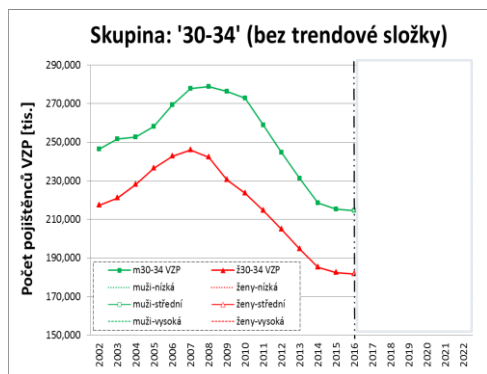
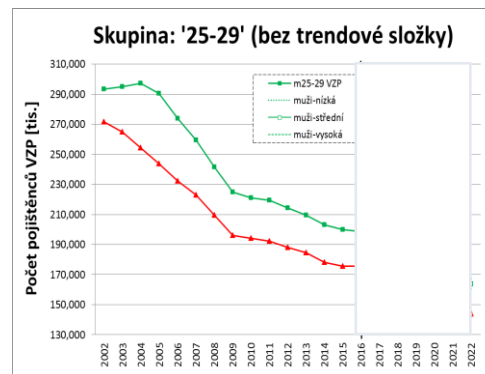
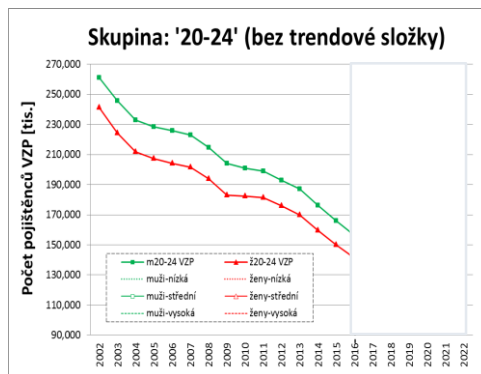
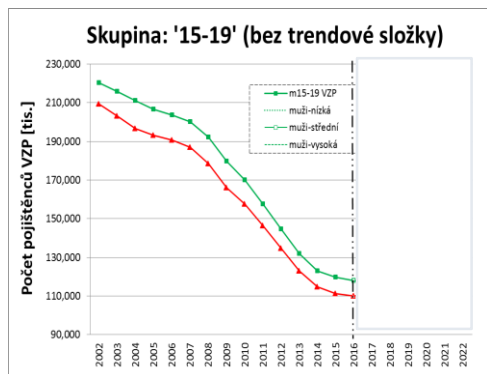
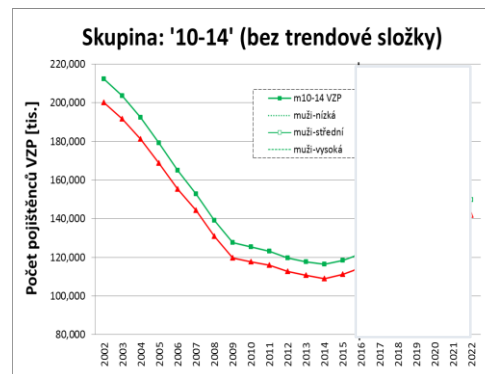
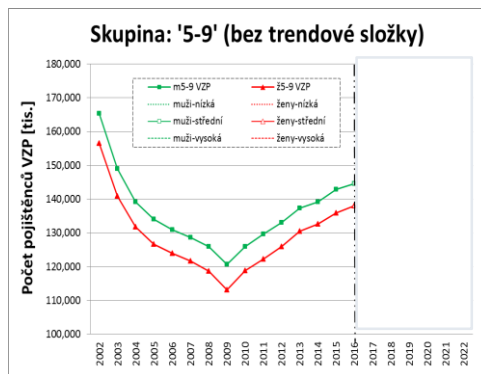
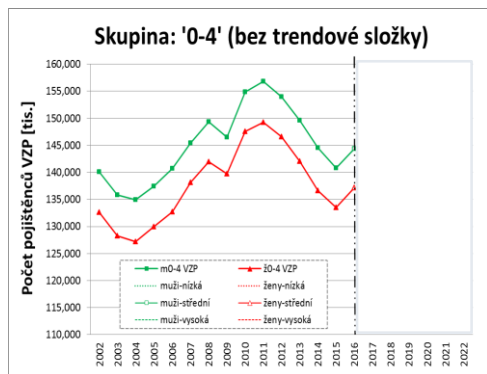
MLE extrapolace počtu pojištěnců VZP - muži

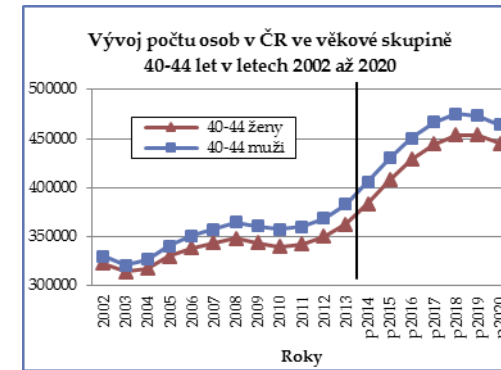
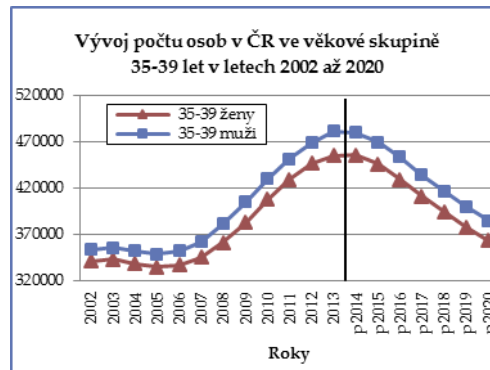
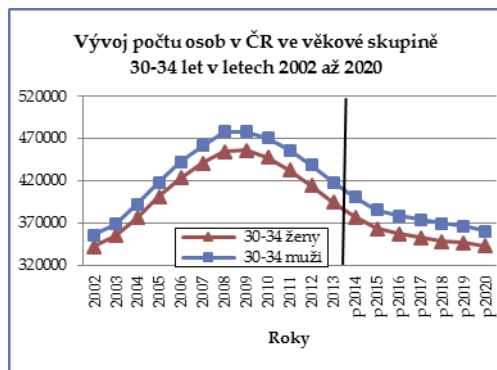
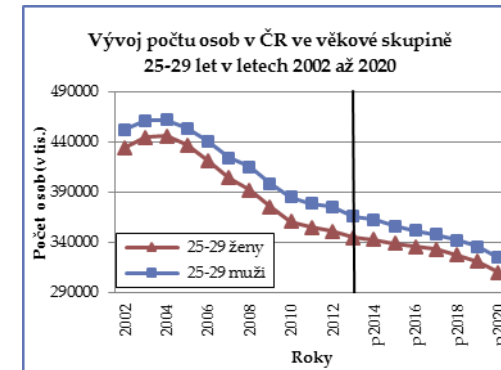
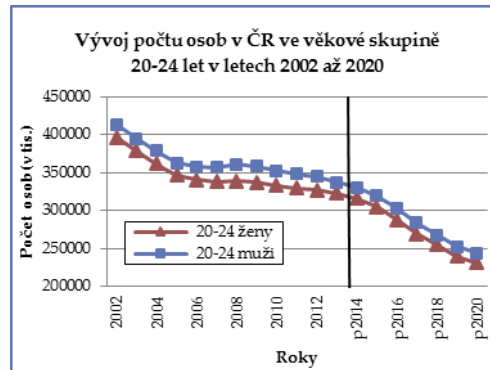
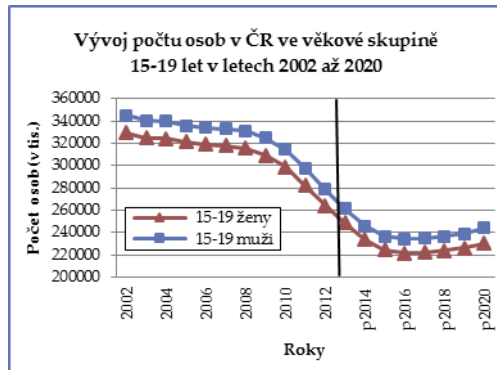
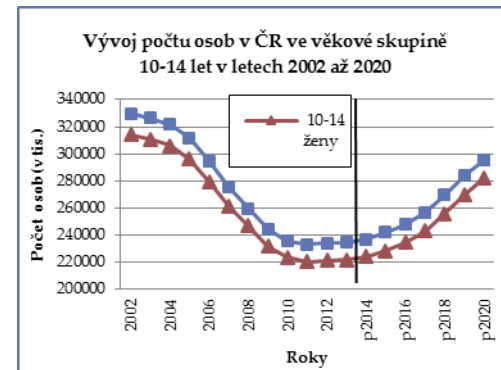
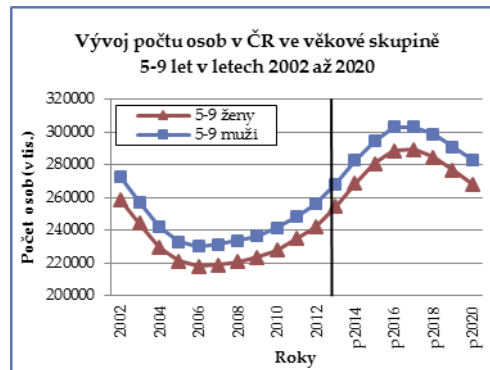
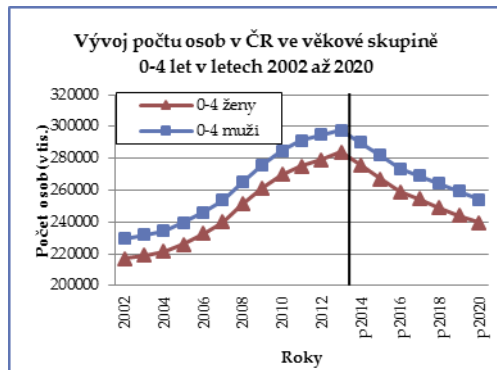
MLE extrapolace počtu pojištěnců VZP - muži

Odvozená demografická projekce počtu pojištěnců VZP podle pohlaví a věku pro r. 2017-2022 pro 3 varianty projekce ČSÚ z r. 2013

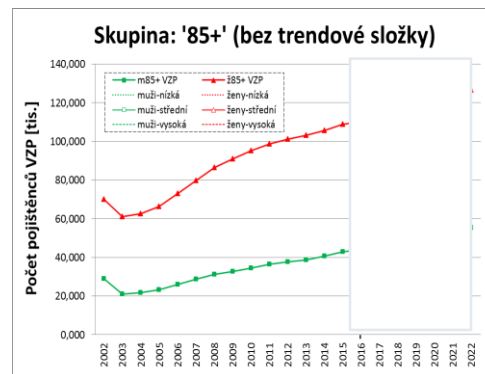
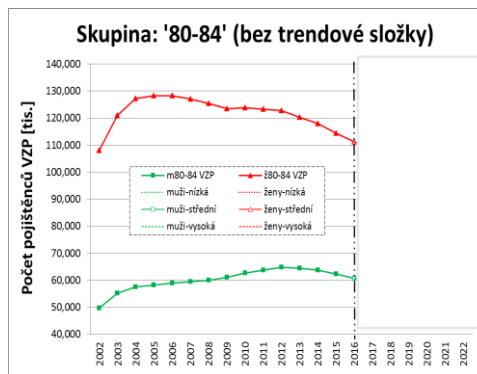
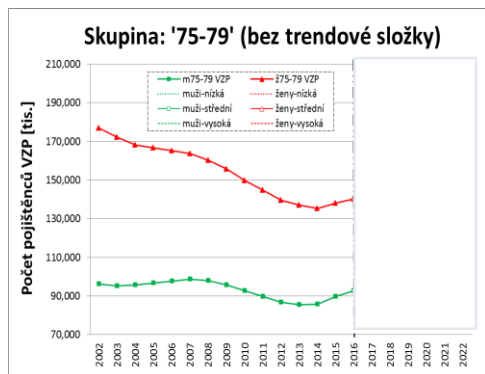
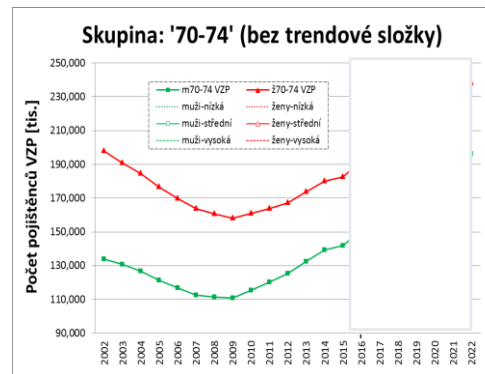
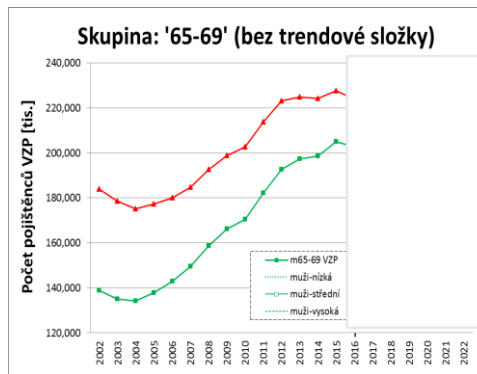
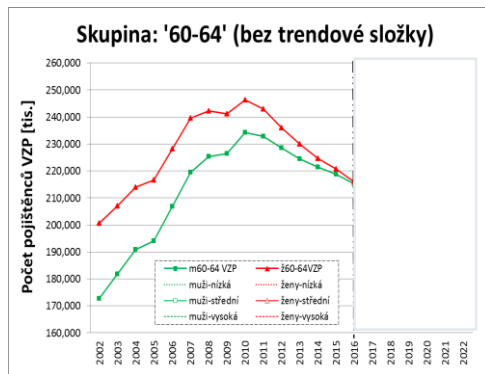
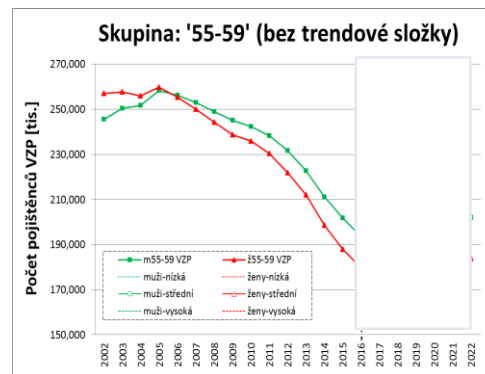
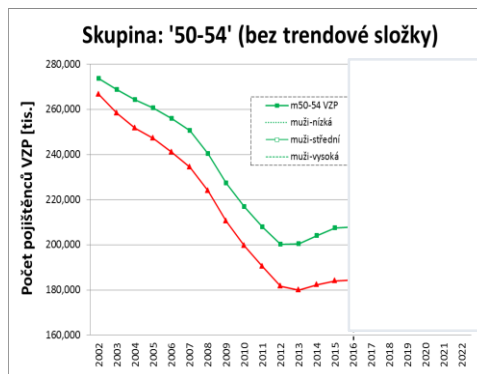
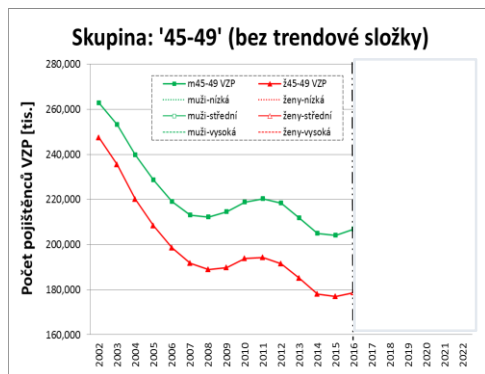

Vývoj počtu obyvatel ČR 2002-2020 ve skupinách '0-4', ..., '40-44' podle pohlaví (střední varianta 2013)

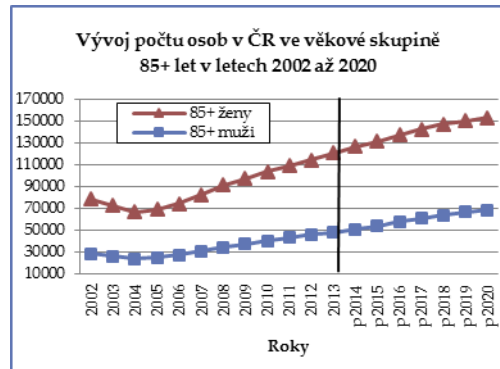
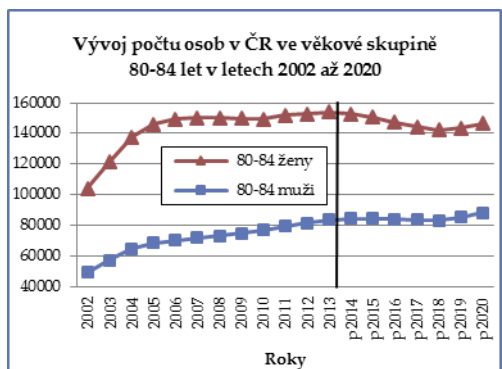
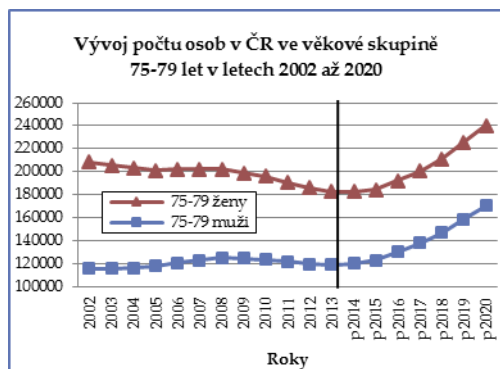
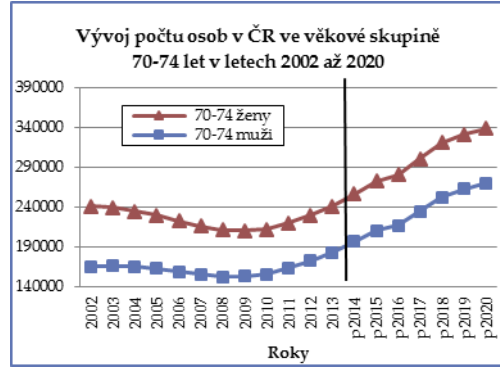
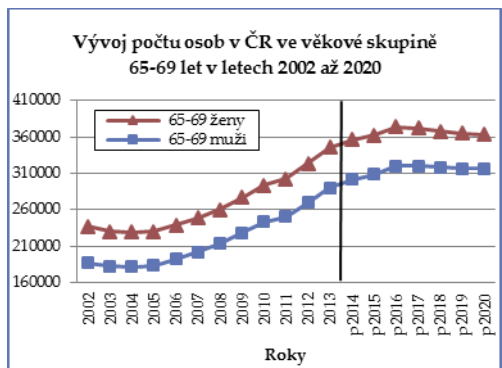
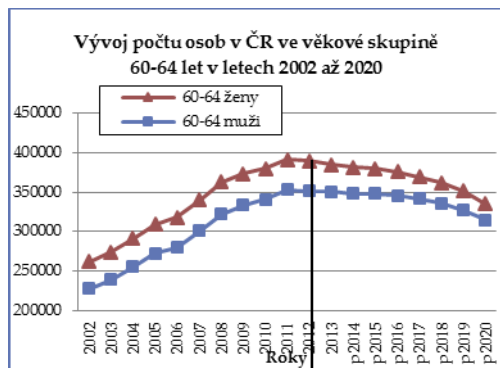
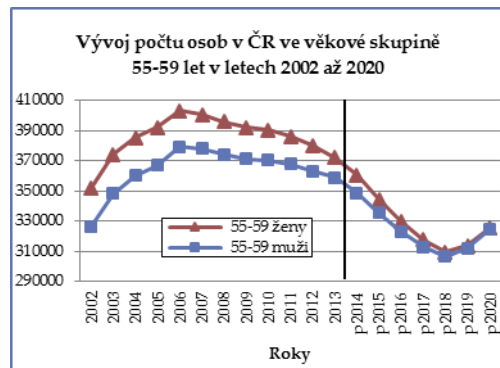
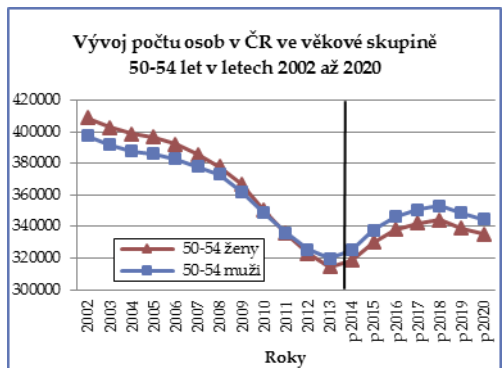
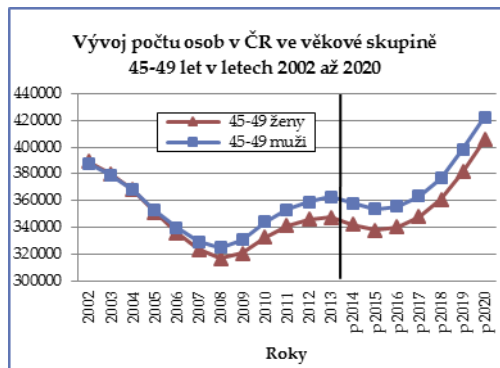

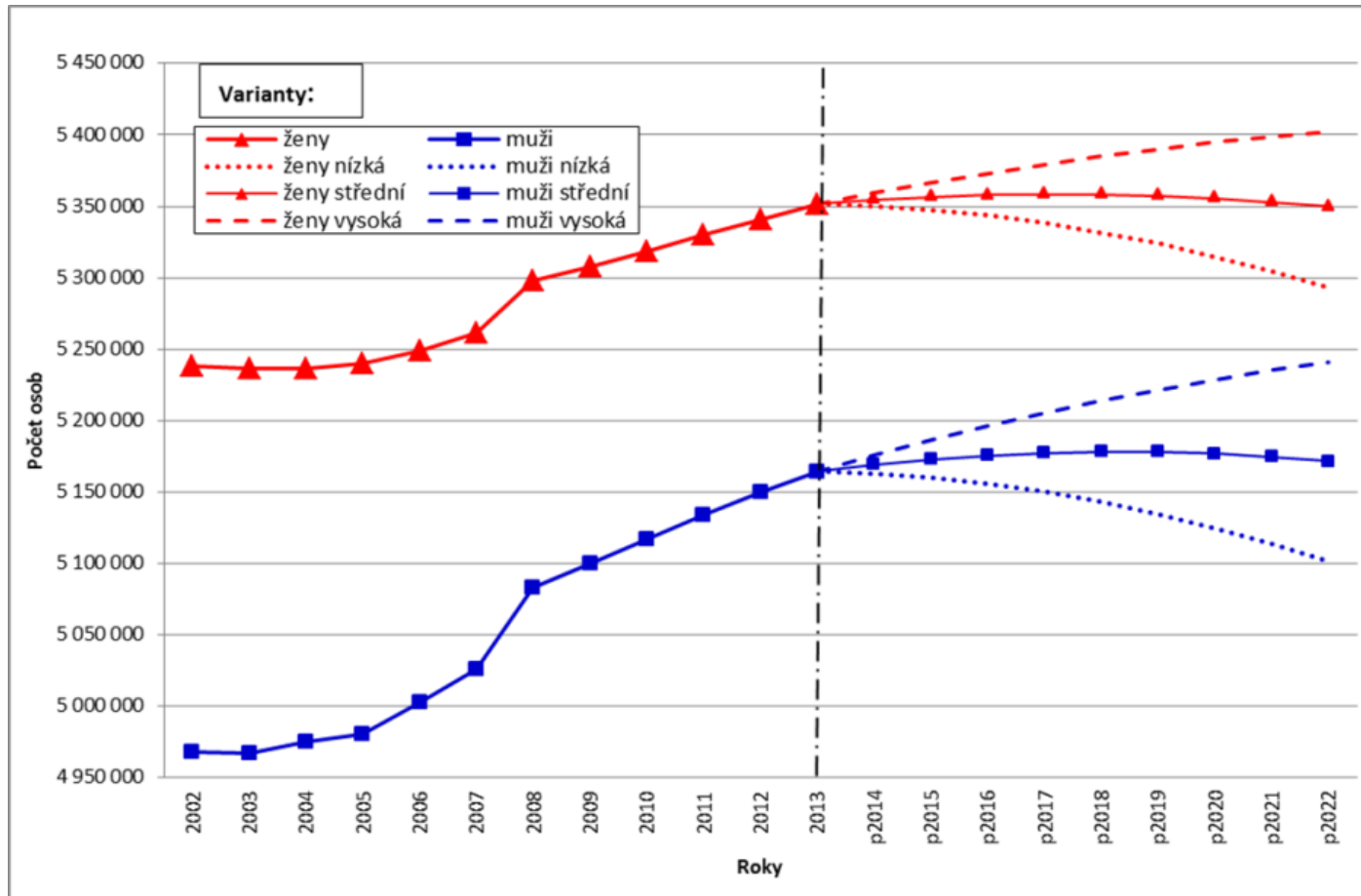
Odvozená demografická projekce počtu pojištěnců VZP podle pohlaví a věku pro r. 2017-2022 pro 3 varianty projekce ČSÚ z r. 2013

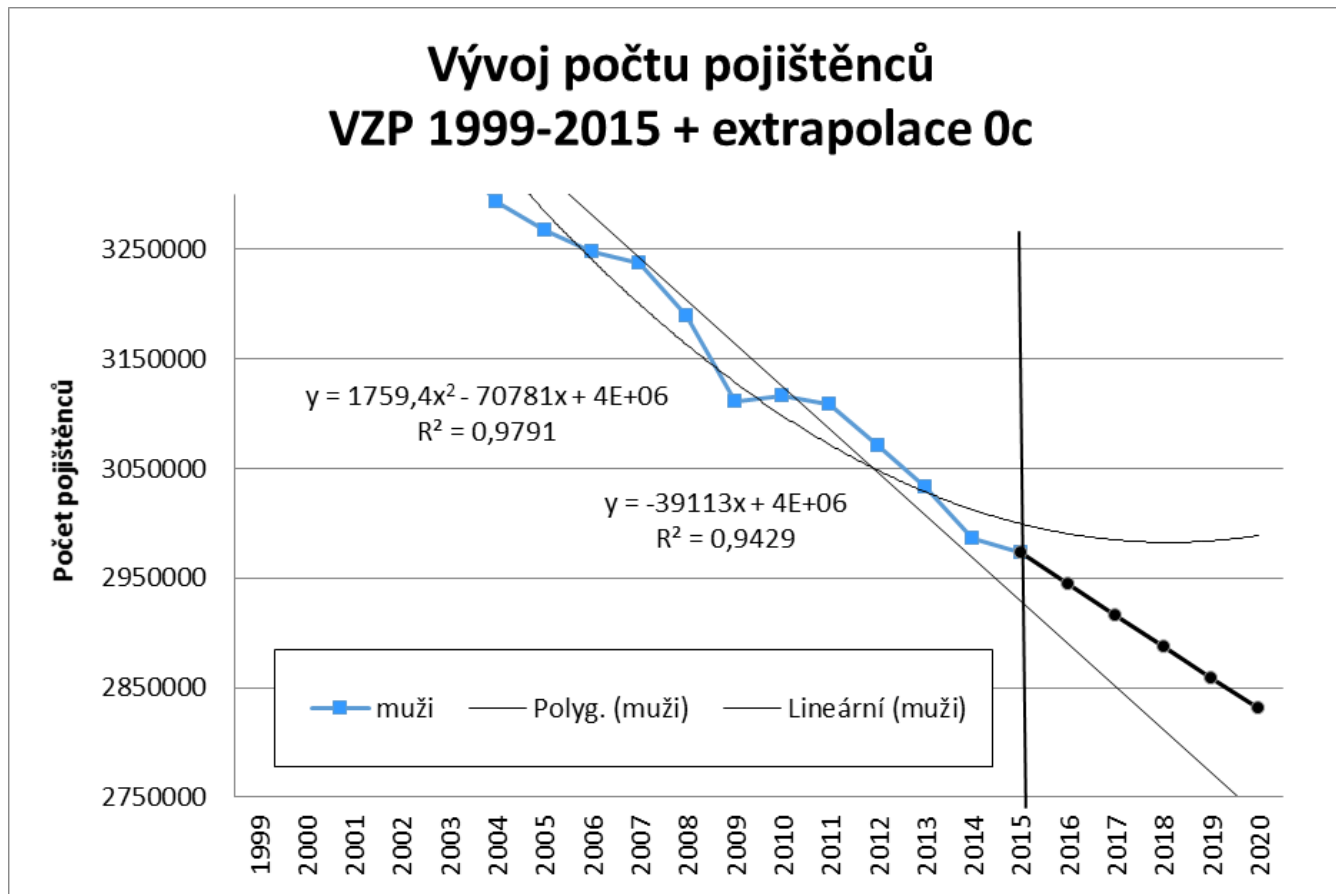
Vývoj počtu obyvatel ČR 2002-2020 ve skupinách '45-49', ..., '85+' podle pohlaví (střední varianta 2013)

Vývoj celkových počtů obyvatel ČR (muži a ženy)

MLE extrapolace počtu pojištěnců VZP - muži

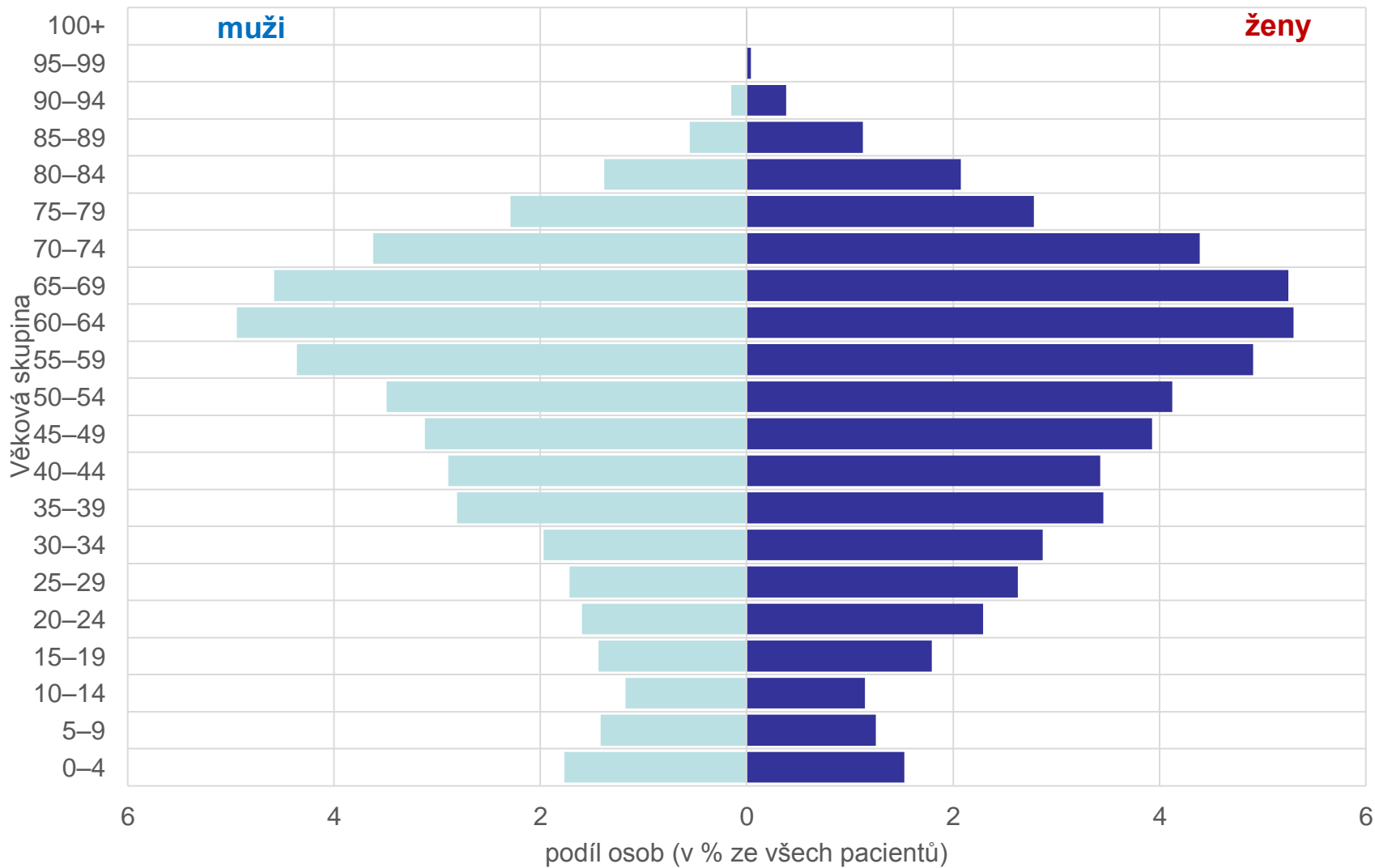
**PROGNÓZA DEMOGRAFICKÝCH STRUKTUR
PACIENTŮ AMBULANTNĚ OŠETŘOVANÝCH
VE ZDRAVOTNICKÝCH ZAŘÍZENÍCH SKUPINY AGEL**

ROBUST 2016,
sporthotel KURZOVNÍ, 11.-16.9.2016

**J.Běláček (VFN Praha), T.Fiala (KD VŠE),
M.Parma (odbor plánování a controllingu AGEL),
P.Michna-K.Murtingerová (AGEL research, a.s.)**

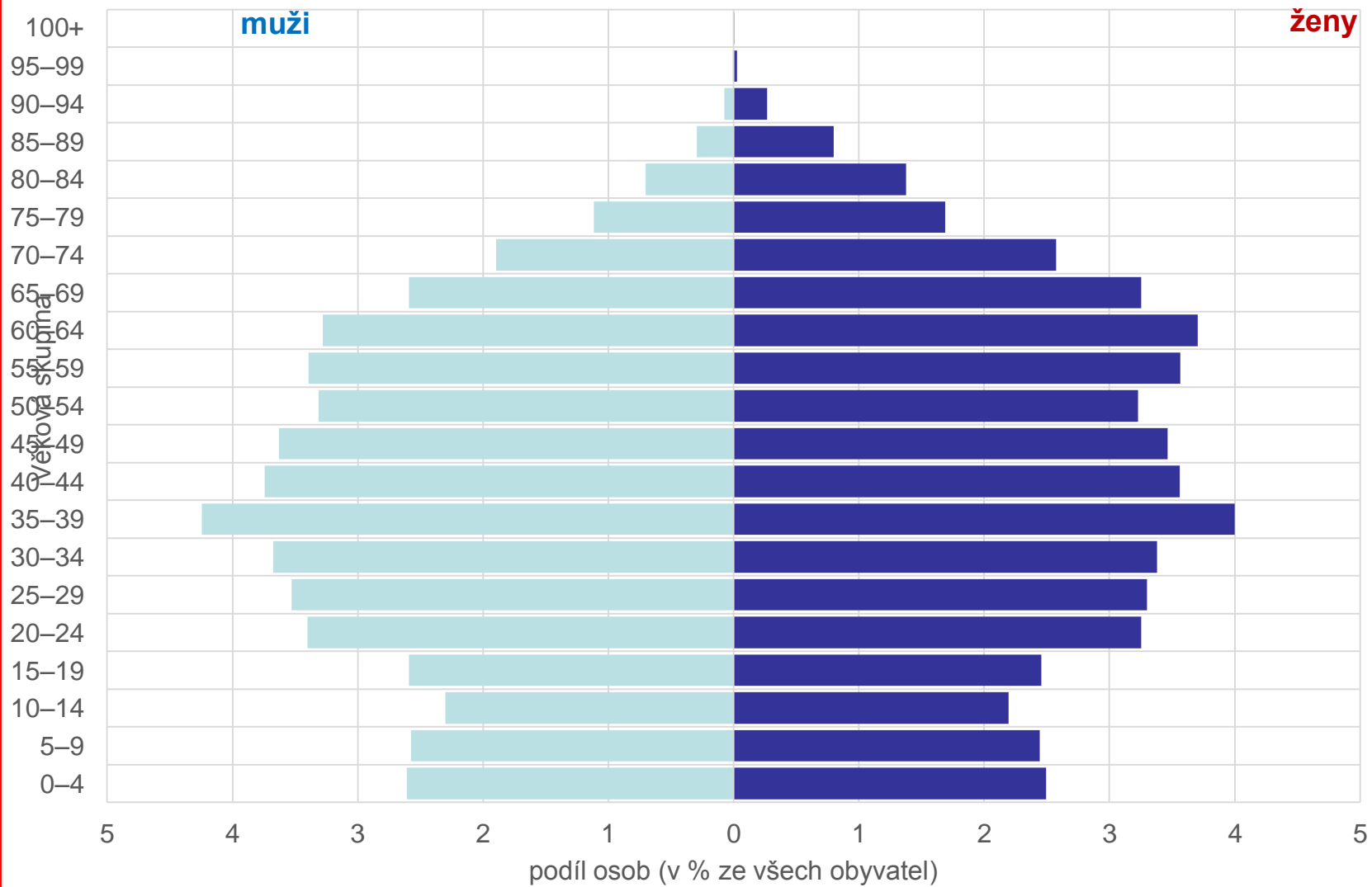
Struktura pacientů podle pohlaví a věku (průměr za roky 2012–2014)

1,00 1 Moravskoslezský (6 ZZ)

Struktura **obyvatelstva** podle pohlaví a věku (průměr za roky 2012–2014)

Moravskoslezský kraj

Základní vzorec (odvozené demografické projekce)

V_x^t - počet pacientů ve věkové skupině x ($= 5, 10, \dots, 85+$)
v roce t ($= 2013, 2018, 2023, 2028$);

D_x^t - střední stav žijících osob ve věku x (skupině)
k 30.6. daného roku (t);

$s_x^{t,t+1} = D_x^{t+1}/D_x^t$ (projekční koeficienty);

$$P_x^{t+1} = V_x^t \cdot (D_x^{t+1}/D_x^t) = V_x^t \cdot s_x^{t,t+1}$$

(projektovaný počet pacientů ve věku x do roku t) .

1. Úvod (Východiska a účely)

- Účelem prezentace: Představit východiska, koncepty a aktuální výsledky dosavadních analýz a formálních extrapolací a diskutovat směry dalšího postupu a finalizace metodik.

Obsah

1. Úvod (Východiska a účely)
2. Datové zdroje
  - 2.1 Časové řady počtů pojištěnců VZP (podle věku a pohlaví)
  - 2.2 Demosložka (projekce ČSÚ)
  - 2.3 Saldo přeregistrací VZP (odchody vs. příchody)
3. Metodika (použité vzorce)
  - 3.1 Demografické přístupy (projekce)
  - 3.2 Statistické přístupy (extrapolace)
4. Výsledky (analýza)
5. Závěry
6. Literatura

2. Datové zdroje

2.1 Pojištěnci VZP

Disponibilní data VZP – roční časové řady počtů pojištěnců podle pohlaví a pětiletých věkových skupin

- **Ročenky VZP 2002-2016 (data k 31.12. každého roku)**
- **BAM** – v podrobnějším třídění od r. 2010 – aktuální struktury dostupné k 1., 15. n. poslednímu dni kalendářního měsíce (z důvodů nekonzistence s alternativními zdroji aplikace zrušena)
- **RSZP** – údaje k poslednímu dni kalendářního měsíce (od 01/2016)
- **CRP** – údaje z centrálního registru pojištěnců (k 1.1. každého měsíce)

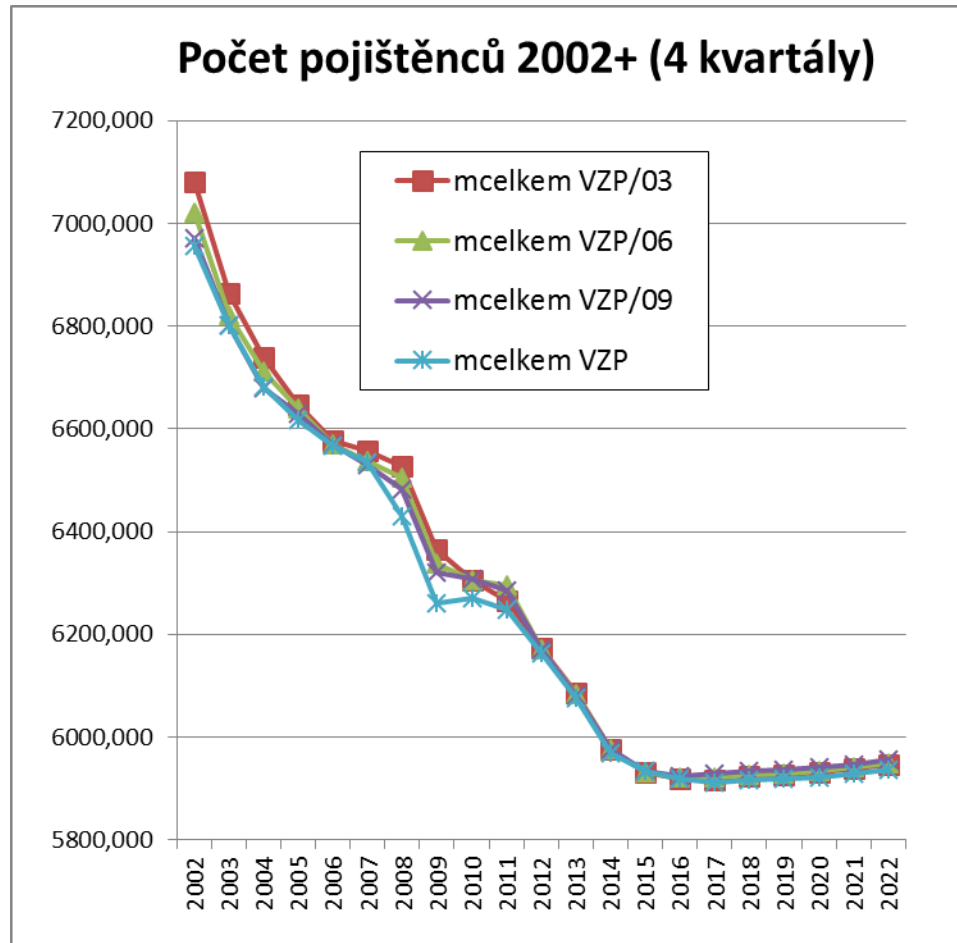
2. Datové zdroje

2.1 Pojištěnci VZP

Disponibilní data VZP – roční časové řady počtů pojištěnců podle pohlaví a pětiletých věkových skupin

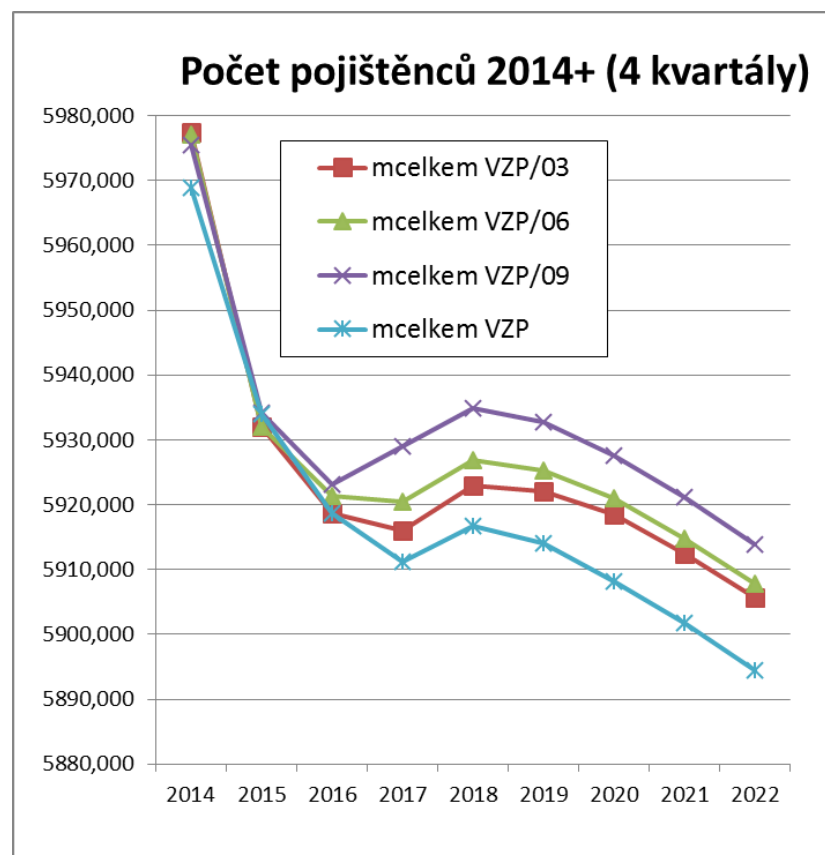
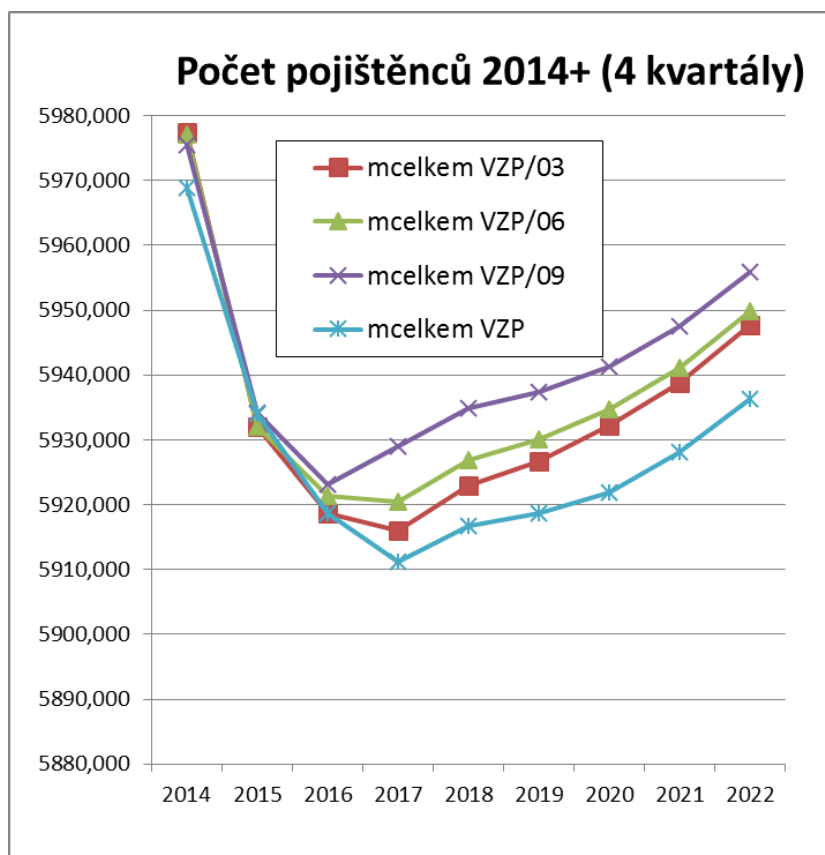
- **Ročenky VZP 2002-2016 (data k 31.12. každého roku)**
- **BAM** – v podrobnějším třídění od r. 2010 – aktuální struktury dostupné k 1., 15. n. poslednímu dni kalendářního měsíce (z důvodů nekonzistence s alternativními zdroji aplikace zrušena)
- **RSZP – údaje k poslednímu dni kalendářního měsíce (od 01/2016)**
- **CRP** – údaje z centrálního registru pojištěnců (k 1.1. každého měsíce)

Kvartální vývoj celkového počtu pojištěnců VZP ČR (2002-2022)

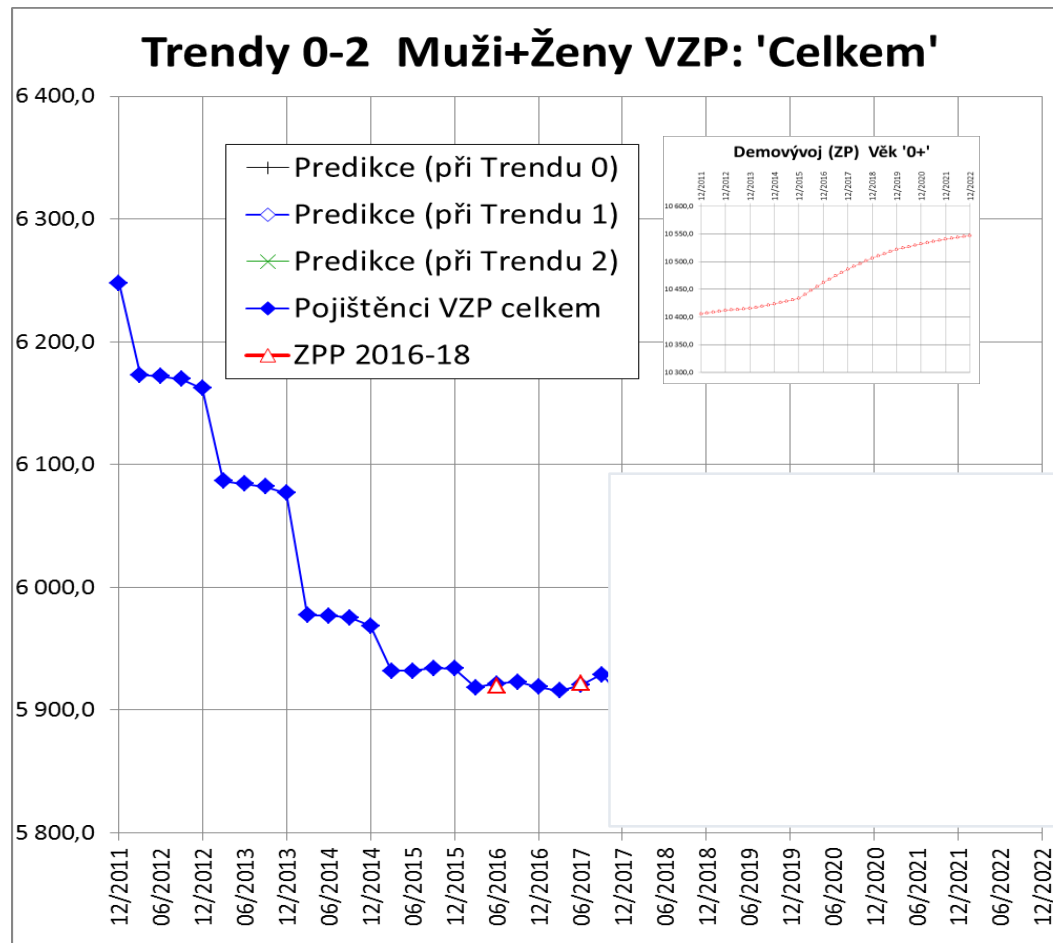
Kvartální vývoj celkového počtu pojištěnců VZP ČR (2014-2022)

„podle dvou scénářů vývoje“

Kvartální vývoj celkového počtu pojištěnců VZP ČR (časově sesazené)

Obsah

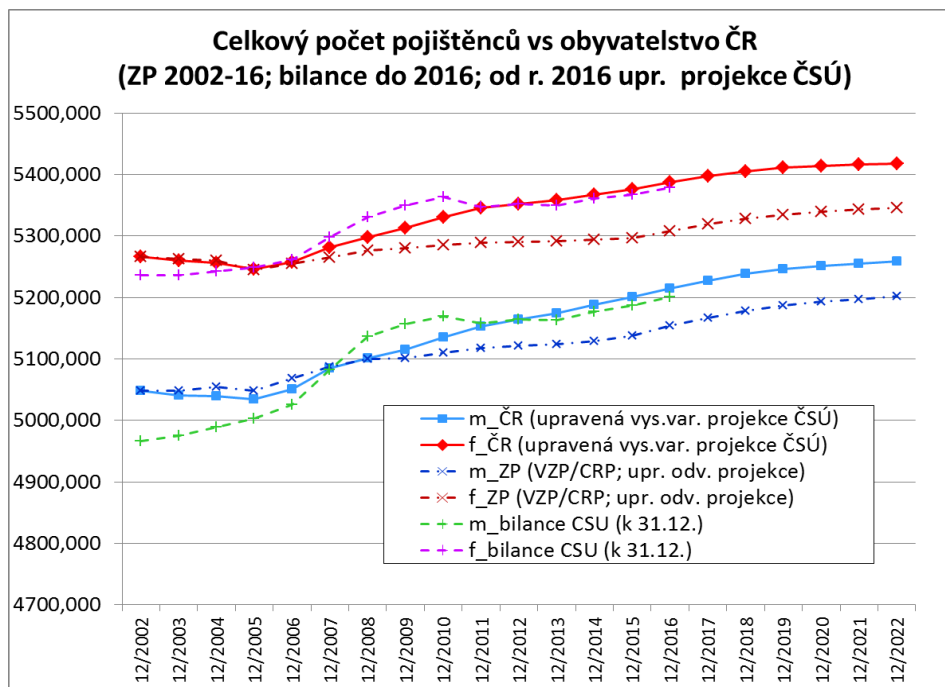
1. Úvod (Východiska a účely)
2. Datové zdroje
  - 2.1 Časové řady počtů pojištěnců VZP (podle věku a pohlaví)
  - 2.2 Demosložka (projekce ČSÚ)
  - 2.3 Saldo přeregistrací VZP (odchody vs. příchody)
3. Metodika (použité vzorce)
  - 3.1 Demografické přístupy (projekce)
  - 3.2 Statistické přístupy (extrapolace)
4. Výsledky (analýza)
5. Závěry
6. Literatura

2. Datové zdroje

2.2 Demosložka (ČSÚ)

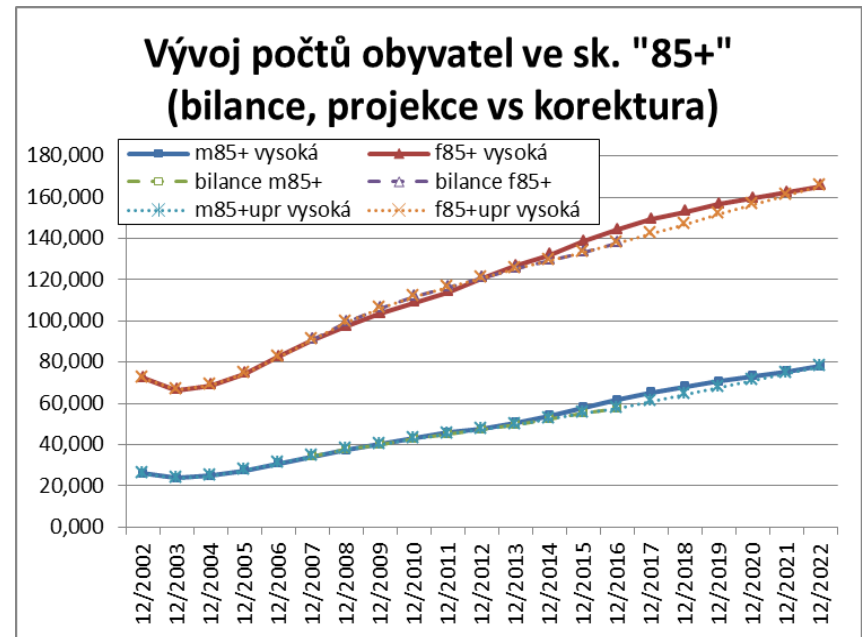
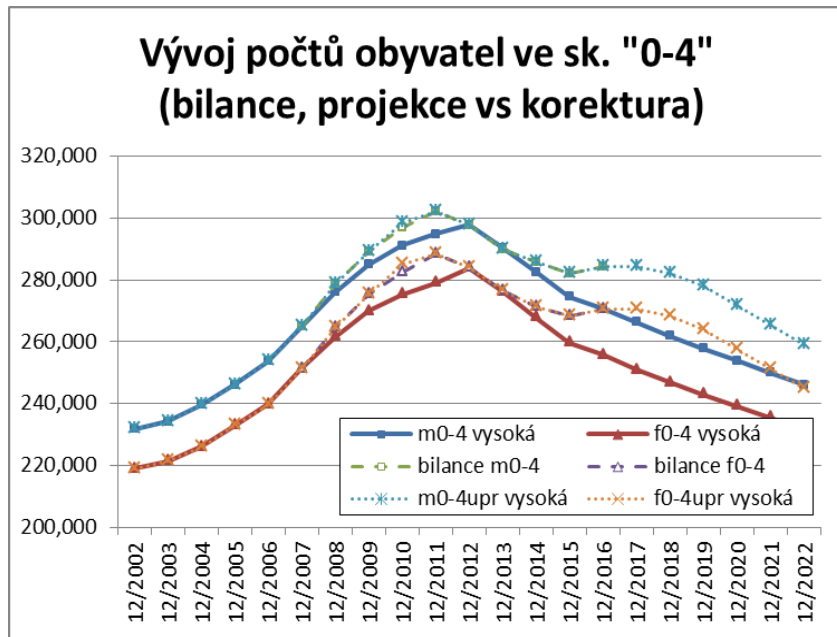
- **Věkové složení obyvatelstva ČR** – bilancované stavy k 31.12. a 30.6. každého roku (ročenky, [www-stránky ČSÚ](#))
- **Projekce obyvatelstva ČR podle pohlaví a 5letých věkových skupin** - projektované stavy k 31.12. od r. **2013** (nízká, střední a vysoká varianta)
- **Počty pojištěnců na trhu zdravotního pojištění (ZP)** – ročenky VZP, CRP

Vývoj počtu obyvatel ČR vs počty pojištěnců ZP ČR celkem (2002-2022)

Legenda: 1/ oficiálně vykazované (bilancované) stavy obyvatelstva v ČR (ČSÚ) se liší od počtů reálných: 2/ oficiálně vykazované počty zdravotních pojištěnců v ČR nejsou konzistentní ani s bilancovanými, ani s reálnými počty obyvatelstva ČR (ČSÚ): 3/ pro účely formálního zahrnutí demografických údajů do predikčních modelů je nutné oba typy údajů (získaných z ročenek ČSÚ i VZP) **pečlivě kontrolovat ev. profesionálně korigovat**

Vývoj počtu obyvatel ČR (2002-2022) ve věku '0-4' a '85+' a jeho korekce

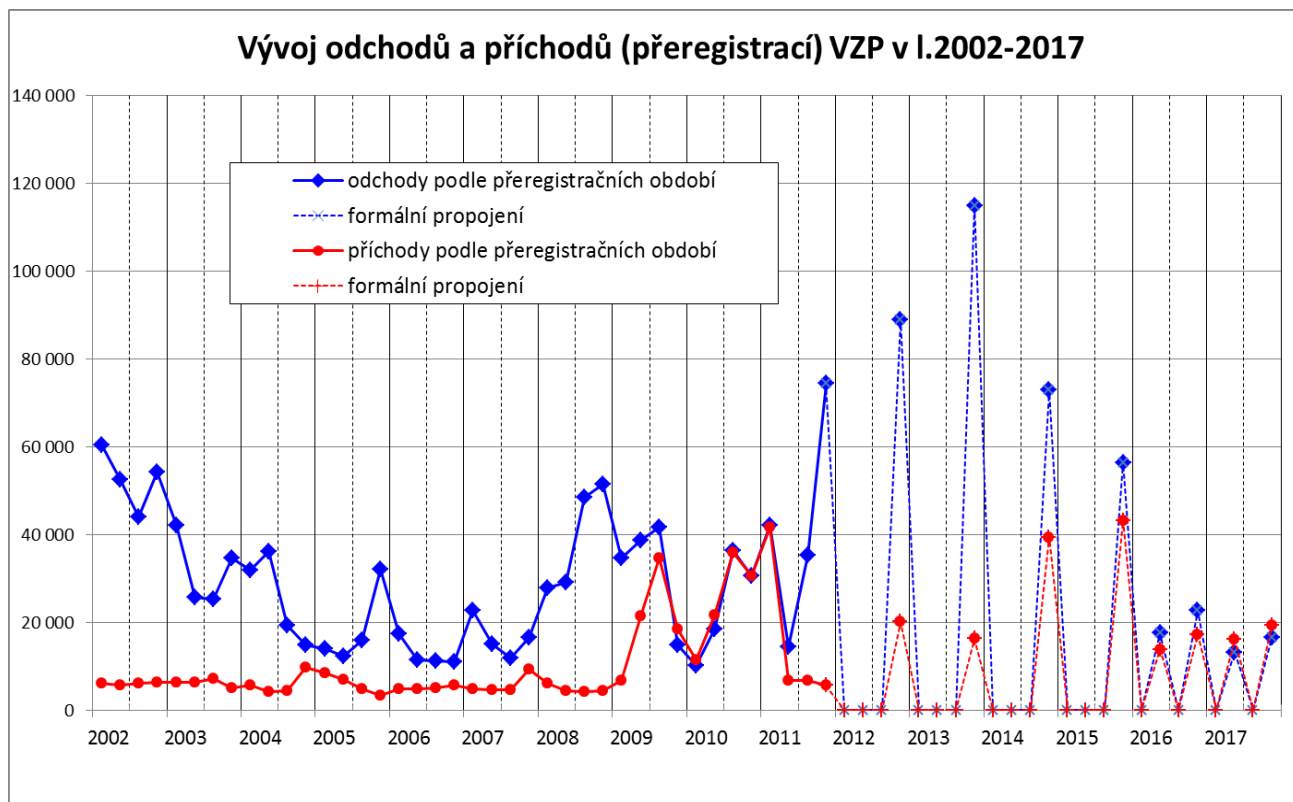
*Legenda: Demografický vývoj v ČR se od r. 2013 odvíjí přibližně podle **vysoké varianty projekce ČSÚ** (z r. 2013!); ještě ve věkových skupinách '0-4' a '85+' jsme museli v r. 2017 udělat korekce (na základě bilancí ČSÚ)!*

Obsah

1. Úvod (Východiska a účely)
2. Datové zdroje
  - 2.1 Časové řady počtů pojištěnců VZP (podle věku a pohlaví)
  - 2.2 Demosložka (projekce ČSÚ)
  - 2.3 Saldo přeregistrací VZP (odchody vs. příchody)
3. Metodika (použité vzorce)
  - 3.1 Demografické přístupy (projekce)
  - 3.2 Statistické přístupy (extrapolace)
4. Výsledky (analýza)
5. Závěry
6. Literatura

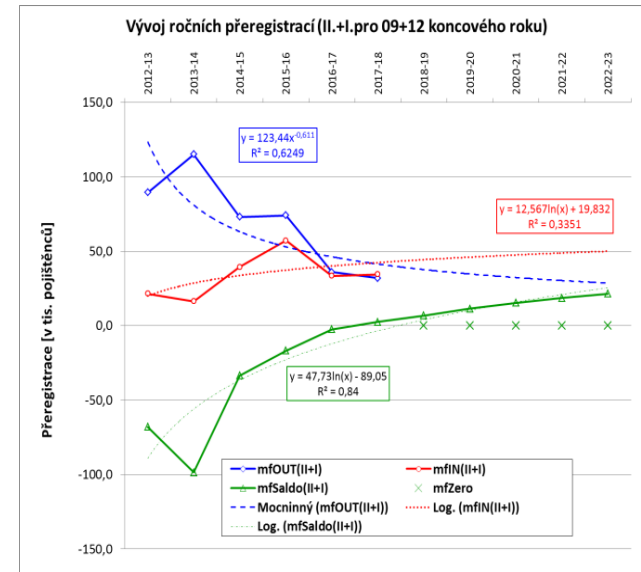
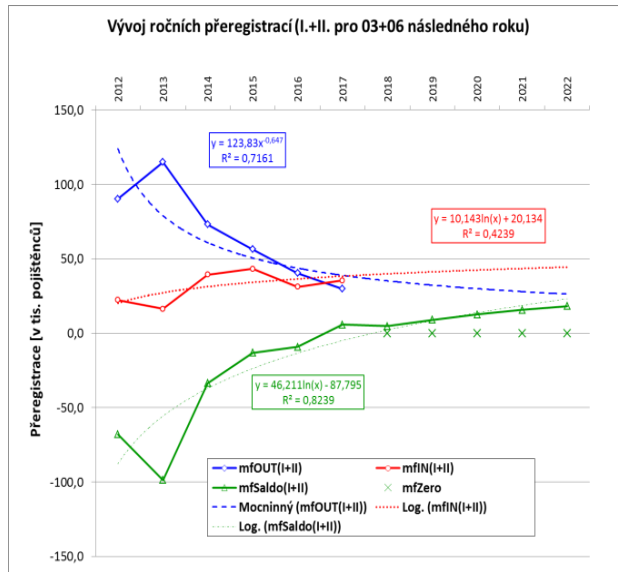
2. Datové zdroje

2.3 Přeregistrace VZP

Legenda: 1/ 2002-11 – přeregistrace k 1. dni následujícího **kvartálu** (Zákon č. 48/1997 Sb.); 2/ 2012-2015 možná přeregistrace pouze k 1. lednu **následujícího kalendářního roku** (Zákon č. 298/2011 Sb.); 3/ Od r. 2016 přeregistrace k 1. dni každého kalendářního **pololetí** (Zákon č. 200/2015 Sb.).

Vývoj ročního počtu přeregistrací VZP (příchody, odchody, salda) podle 2 možností sčítání pololetí (I+II vs II+I)

Modely vývoje počtů přiregistrovaných a odregistrovaných pojistěnců:

$$I_x^t = a(x) + b(x) \cdot \ln(t) \quad \text{resp.} \quad O_x^t = c(x) \cdot t^{**d(x)}, \quad t = 2012 \dots 2022, \quad (3.3).$$

Varianty budoucího vývoje do r. 2022 -1/ $S_x^{t+1} = I_x^{t+1} - O_x^{t+1}$;

- 2/ stejným typ křivky jako v prvním vzorci (3.3) při záměně I_x^t za S_x^t ;

• - 3/ $S_x^{t+1} = 0$ pro všechny budoucí roky.

Obsah

1. Úvod (Východiska a účely)
2. Datové zdroje
  - 2.1 Časové řady počtů pojištěnců VZP (podle věku a pohlaví)
  - 2.2 Demosložka (projekce ČSÚ)
  - 2.3 Saldo přeregistrací VZP (odchody vs. příchody)
3. Metodika (použité vzorce)
  - 3.1 Demografické přístupy (projekce)
  - 3.2 Statistické přístupy (extrapolace)
4. Výsledky (analýza)
5. Závěry
6. Literatura

Základní vzorec (odvozené demografické projekce)

V_x^t - počet pacientů ve věkové skupině x ($= 5, 10, \dots, 85+$)
v roce t ($= 2013, 2018, 2023, 2028$);

D_x^t - střední stav žijících osob ve věku x (skupině)
k 30.6. daného roku (t);

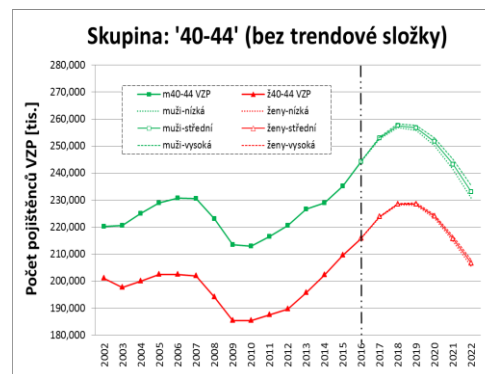
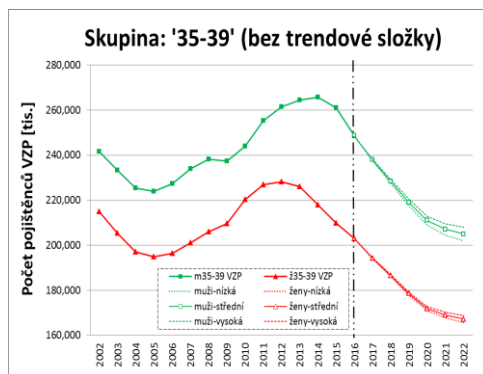
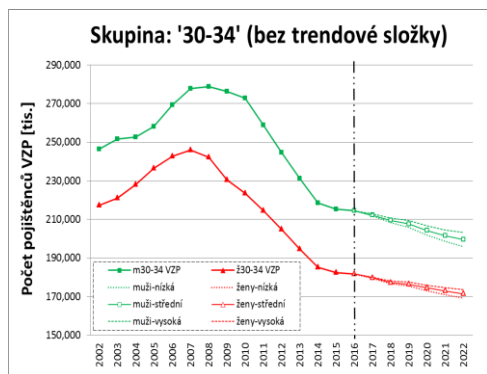
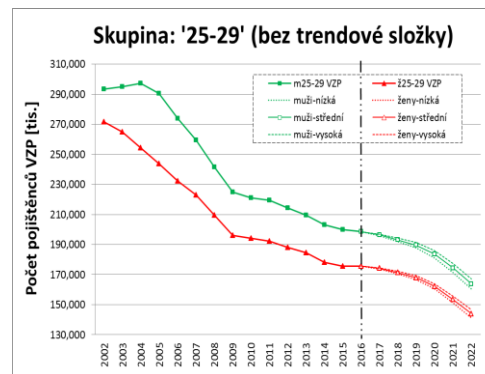
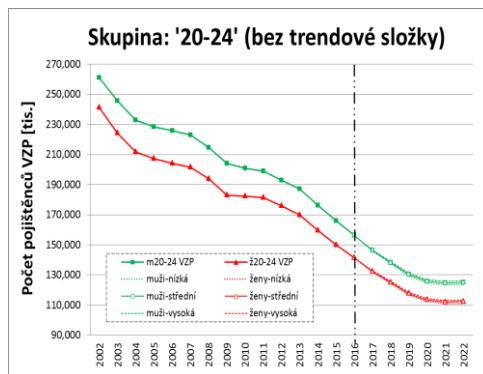
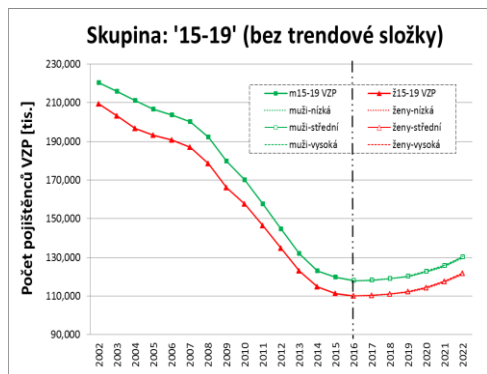
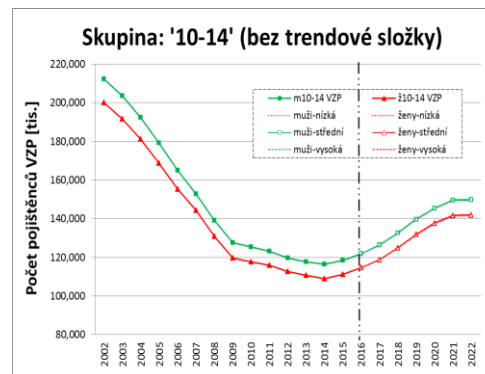
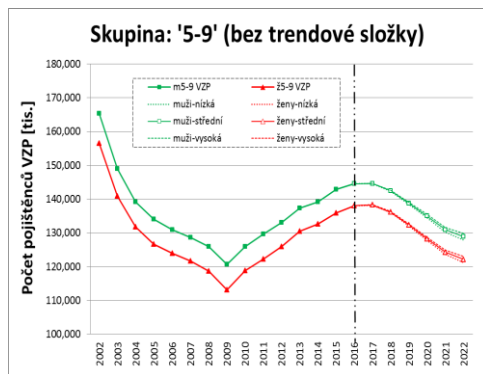
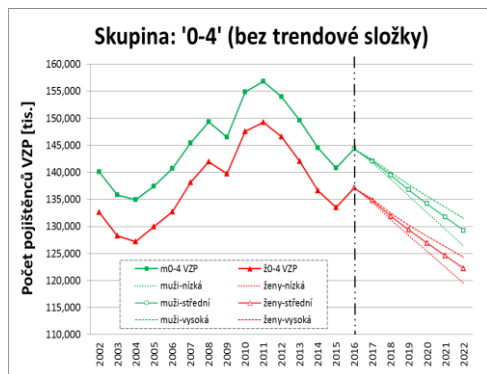
$s_x^{t,t+1} = D_x^{t+1}/D_x^t$ (projekční koeficienty);

$$P_x^{t+1} = V_x^t \cdot (D_x^{t+1}/D_x^t) = V_x^t \cdot s_x^{t,t+1} \quad (A)$$

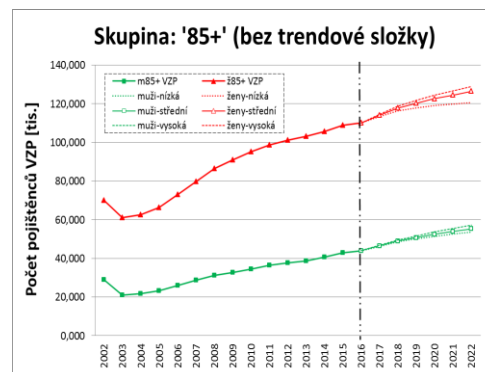
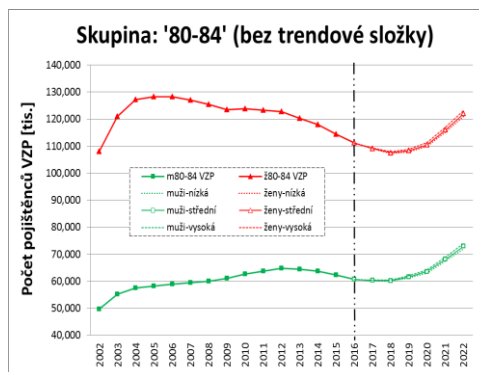
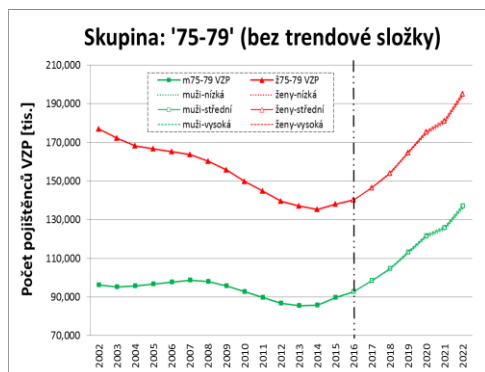
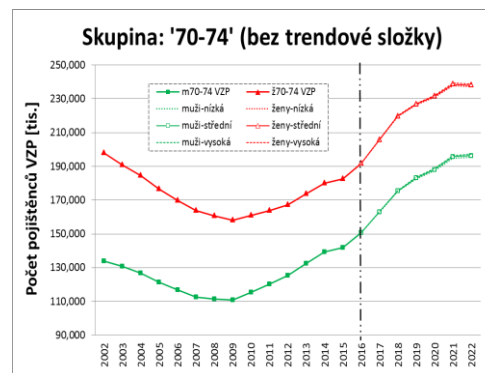
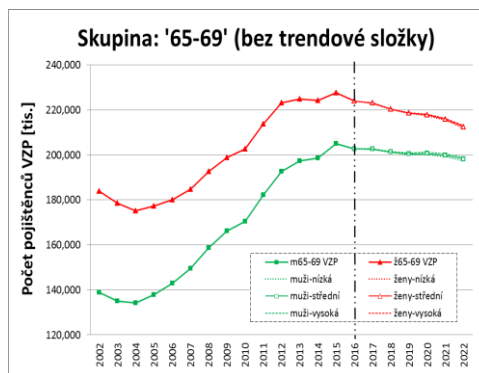
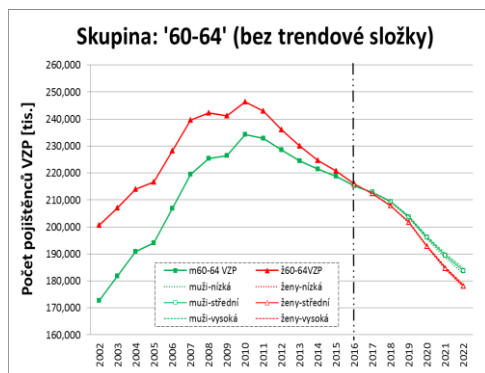
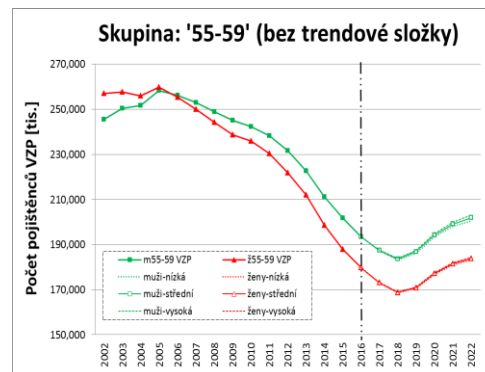
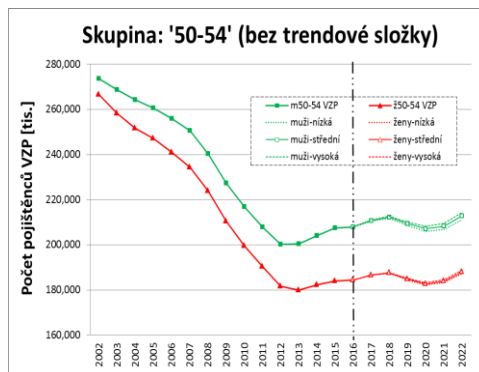
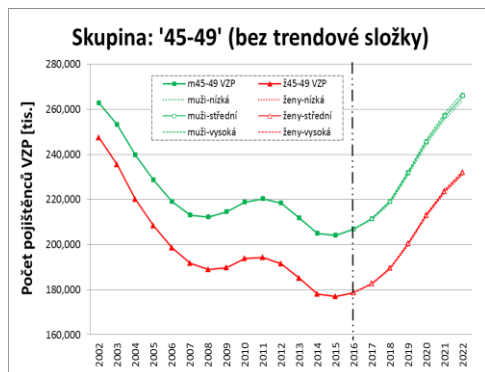
(projektovaný počet pacientů ve věku x do roku t).

=> Označíme jako (sub)model A/ „mfDemo“

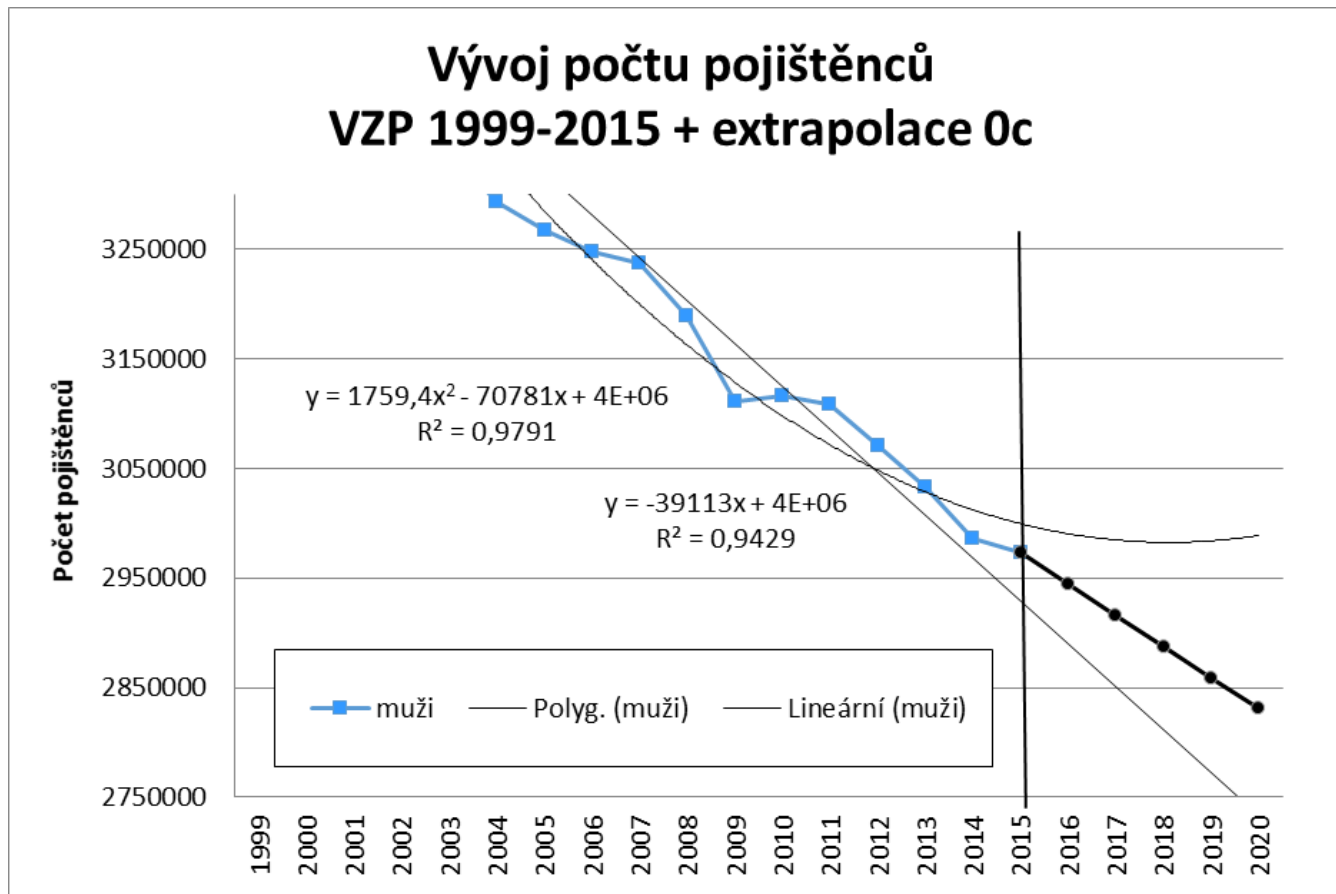
Odvozená demografická projekce počtu pojištěnců VZP podle pohlaví a věku pro r. 2017-2022 pro 3 varianty projekce ČSÚ z r. 2013

Odvozená demografická projekce počtu pojištěnců VZP podle pohlaví a věku pro r. 2017-2022 pro 3 varianty projekce ČSÚ z r. 2013

MLE extrapolace počtu pojištěnců VZP - muži

3.1 Dílčí závěry

1/ Formální aplikace modelu odvozené demoprojekce ČSÚ má do roku 2020 **mírně stoupající trend** (v rozporu s dosavadním trendem poklesu celkového počtu pojištěnců)!

2/ Časové řady projektované na základě této „demometody“ by bylo nezbytně nutné o **mírně klesající trendovou složku opravit**;

3/ Lze provést korekci projekčních koeficientů o formalizovanou trendovou složku (nebo naopak); v řadě věkových skupin však nebylo možné použít jakoukoli lineární aproximaci pro střednědobou projekci

Obsah

1. Úvod (Východiska a účely)
2. Datové zdroje
  - 2.1 Časové řady počtů pojištěnců VZP (podle věku a pohlaví)
  - 2.2 Demosložka (projekce ČSÚ)
  - 2.3 Saldo přeregistrací VZP (odchody vs. příchody)
3. **Metodika (použité vzorce)**
  - 3.1 Demografické přístupy (projekce)
  - 3.2 **Statistické přístupy (extrapolace)**
4. Výsledky (analýza)
5. Závěry
6. Literatura

B1: Extrapolace časových řad

- Tradiční matematicko-statistické postupy jsou založeny na **formální extrapolaci vývojového trendu prokládaného do historicky známých hodnot časové řady**; trend může být kvalifikován jako: „**konstantní** (neměnný v čase)“, „**lineární**“ (rostoucí či klesající) anebo „**parabolický (kvadratický)**“ (progresivněji rostoucí či klesající anebo „zjevně zpomalující“ předchozí rostoucí či klesající trend).
- Tento přístup umožňuje **formálně testovat charakter trendu** (obvykle se **testují hodnoty odhadnutých regresních koeficientů v parabolické regresní rovnici**
$$y(t) = \beta_0 + \beta_1 \cdot t + \beta_2 \cdot t^2 \quad (**)$$
- **vůči teoretické nule** /počínaje nejvyšším/) a **specifikovat relativní přesnost predikovaného odhadu trendu** („intervalu“ či „pásu spolehlivosti“ kolem regresní přímky) vůči jiným.

B2: Adaptivní postupy

- Adaptivní přístupy k extrapolaci jsou založené na **postupné adaptaci parametrů zvoleného** (principiálně třeba i velmi jednoduchého) **extrapolačního modelu na každé následující měření** (retrospektivně nebo i prospektivně).
- Jde o velmi flexibilní třídy modelů reprezentované např. **exponenciálním vyhlazováním** (viz Cipra [2]) založeném na principu **diskontování dřívějších pozorování s geometricky se snižující soustavou vah**.
- V podstatě jde o operativní aplikaci zcela **obecného regresního modelu**, jehož parametry se odhadují **minimalizací váženého součtu čtverců** typu
$$\sum_{j=1, \dots, t} \alpha^j \cdot [(y_{t-j} - y(t; \beta))]^2, \quad (***)$$
- kde $y_0, \dots, y_t$ jsou známé hodnoty časové řady, $y(t; \beta)$ může být lineární regresní funkce jako v (*) pro vektor parametrů $\beta := (\beta_0, \beta_1, \beta_2)$ a α ($0 < \alpha < 1$) je **diskontní faktor („paměť“)**.

Základní vzorce I. (exponenciální vyrovnávání)

Pro adaptivní modely výše s trendovou složkou jako v (**), tzv. jednoduché (při konstantním trendu $\beta_1 = \beta_2 = 0$), dvojité (při lineárním trendu $\beta_2 = 0$) a trojitě exponenciální vyrovnávání, existují rekurentní formule „pro zjednodušení výpočetních formulí“ – viz Cipra, str. 57-64. Vychází se z tzv. vyrovnávacích statistik typu:

$S_t^{[1]} = (1-\alpha) * y_t + \alpha * S_{t-1}^{[1]}$; $S_t^{[2]} = (1-\alpha) * S_t^{[1]} + \alpha * S_{t-1}^{[2]}$; $S_t^{[3]} = (1-\alpha) * S_t^{[2]} + \alpha * S_{t-1}^{[3]}$,
přičemž za počáteční hodnoty $S_t^{[1]}$, $S_t^{[2]}$ a $S_t^{[3]}$ v čase $t=0$ se volí (podle stupně složitosti modelu)

$$S_o^{[1]} = b_o(0) - b_1(0) * \alpha / (1-\alpha) + b_2(0) * \alpha(1+\alpha) / (2(1-\alpha)^2);$$

$$S_o^{[2]} = b_o(0) - b_1(0) * 2\alpha / (1-\alpha) + b_2(0) * 2\alpha(1+2\alpha) / (2(1-\alpha)^2);$$

$$S_o^{[3]} = b_o(0) - b_1(0) * 3\alpha / (1-\alpha) + b_2(0) * 3\alpha(1+3\alpha) / (2(1-\alpha)^2),$$

kde $b_o(0)$, $b_1(0)$ resp. $b_2(0)$ jsou odhady parametrů β_o , β_1 a β_2 vypočtené (běžnou neváženou) metodou nejmenších čtverců z prvních n_1 ($6 \leq n_1 \leq t_{\max}/2 \sim 17/2$) pozorování.

Základní vzorce II. (exponenciální vyrovnávání)

Předpovědní hodnoty pro **jednoduché**, **dvojitě** a **trojitě** exponenciální vyrovnávání dostaneme nyní ze vzorců:

$$y^{[1]}(t+\tau) = S_t^{[1]} = b_0(t) ;$$

$$y^{[2]}(t+\tau) = \{(2 + ((1-\alpha)/\alpha)\tau) * S_t^{[1]} - (1 + ((1-\alpha)/\alpha)\tau) * S_t^{[2]}\} = b_0(t) + b_1(t) * \tau ;$$

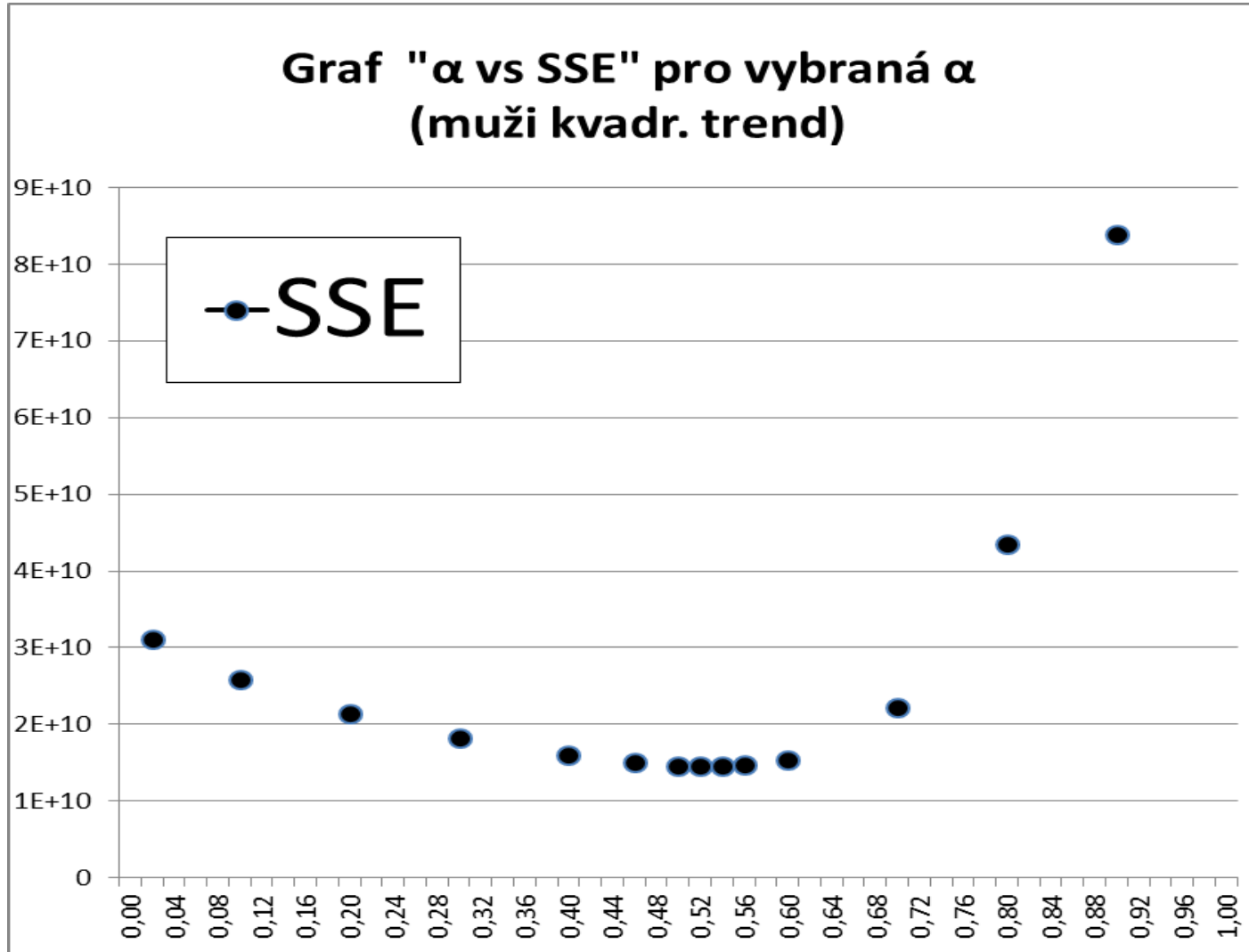
$$y^{[3]}(t+\tau) = \{(6\alpha^2 + (1+5\alpha)(1-\alpha)\tau + (1-\alpha)^2\tau^2) * S_t^{[1]} - (6\alpha^2 + 2(1+4\alpha)(1-\alpha)\tau + 2(1-\alpha)^2\tau^2) * S_t^{[2]} + (2\alpha^2 + (1+3\alpha)(1-\alpha)\tau - (1-\alpha)^2\tau^2) * S_t^{[3]}\} / (2\alpha^2) = b_0(t) + b_1(t) * \tau + b_2(t) * \tau^2,$$

pro volbu $\tau=1, 2, \dots$ ($\sim 2016, 2017, \dots$), kde $b_0(t)$, $b_1(t)$, $b_2(t)$ jsou odhady parametrů β_0 , β_1 a β_2 adaptované pro čas t . Volíme-li ve vzorcích výše $\tau=0$, dostaneme tzv. „vyrovnané hodnoty $y(t)$ “ v čase t .

Při volbě $\tau=1$ získáme „predikované hodnoty $y(t+1)$ “ na jeden rok dopředu.

Ty lze využít pro účely kalibrace diskontního faktoru α : Pro různé, ale systematicky volené hodnoty α (a odpovídající sestavy adaptovaných vektorů parametrů $b(t; \alpha) := [b_0(t; \alpha), b_1(t; \alpha), b_2(t; \alpha)]$) napočteme hodnoty reziduálních součtů čtverců $SSE(\alpha) = \sum_t [(y_t - y(t+1; b; \alpha))]^2$. Za optimální volbu bychom měli považovat/volit α (≥ 0.7) s nejmenší hodnotou $SSE(\alpha)$.

Ukázka kalibrace α (muži – kvadr. trend)

B3: Adaptivní postupy

- Na principu exponenciálního vyhlazování jsme pro roční časové řady $\mathbf{V}_x^t$ pojištěnců ověřovali extrapolační schopnost 4 lineárních křivek –
- - AB: $y(t; \boldsymbol{\beta}) = \beta_0 + \beta_1 \cdot t$;
- - ABC: $y(t; \boldsymbol{\beta}) = \beta_0 + \beta_1 \cdot t + \beta_2 \cdot t^2$;
- - ABD: $y(t; \boldsymbol{\beta}) = \beta_0 + \beta_1 \cdot t + \beta_3 \cdot \mathbf{D}_x^t$;
- - ABCD: $y(t; \boldsymbol{\beta}) = \beta_0 + \beta_1 \cdot t + \beta_2 \cdot t^2 + \beta_3 \cdot \mathbf{D}_x^t$.

Pro odhady parametrů $\boldsymbol{\beta}$ v modelech AB a ABC lze použít standardní rekurentní vzorce pro dvojitého a trojitého exponenciálního vyhlazování.

Odhady parametrů $\boldsymbol{\beta}$ v modelech ABD a ABCD lze v prahovém roce projekce (2016 resp. 2017) poříditi jako obecné Aitkenovy odhady minimalizující vážené součty čtverců

$$\sum_{j=1, \dots, t} w_j \cdot [(y_{t-j} - y(t; \boldsymbol{\beta}))^2] \quad , \quad (***)$$

pro $w_j = \alpha^j$ (viz Cipra [2], str. 233).

Ukázka excelovské aplikace

3.2 Dílčí závěry

- 1/ Modely ABD a ABCD založené na Aitkenových odhadech (tedy pro obecné exogenní proměnné, u nichž „umíme“ předpovědět budoucí vývoj) fungují!
- 2/ Nedořešili jsme však u těchto modelů formální optimalizaci volby diskontního faktoru (vyrovnávací konstanty) α ($0 < \alpha < 1$) – viz. Brown R.G. (1963)
- 3/ Obecné regresní modely však umožňují extrapolaci pouze „obecných trendů“, tzn. třeba pro střednědobou projekci; nemusí být ideální pro „nejbližší nadcházející období“, zejména z hlediska bodové přesnosti odhadů (~ problém α)

Obsah

1. Úvod (Východiska a účely)
2. Datové zdroje
  - 2.1 Časové řady počtů pojištěnců VZP (podle věku a pohlaví)
  - 2.2 Demosložka (projekce ČSÚ)
  - 2.3 Saldo přeregistrací VZP (odchody vs. příchody)
3. Metodika (použité vzorce)
  - 3.1 Demografické přístupy (projekce)
  - 3.2 Statistické přístupy (extrapolace)
4. **Výsledky (finalizace modelu)**
5. Závěry
6. Literatura

Finalizace modelu I.

Ad A/ „mfDemo“ (demomodel)

$$\mathbf{P}_x^{t+1} = \mathbf{V}_x^t \cdot (\mathbf{D}_x^{t+1}/\mathbf{D}_x^t) = \mathbf{V}_x^t \cdot \mathbf{S}_x^{t,t+1} \quad (\text{A});$$

Ad B/ „mfModel“ (model přeregistrací)

$$\mathbf{P}_x^{t+1} = \mathbf{V}_x^t + \mathbf{S}_x^{t+1} \quad , \quad t = 2002 \dots 2017 \quad , \quad (\text{B});$$

kde $\mathbf{S}_x^{t+1}$ značí saldo přeregistrací realizované resp. předpokládané pro mezidobí mezi roky t a $t+1$;

Ad C/ „mfModel+Demo“ (kombinovaný model)

$$\mathbf{P}_x^{t+1} = (\mathbf{V}_x^t + \mathbf{S}_x^{t+1}) \cdot (\mathbf{D}_x^{t+1}/\mathbf{D}_x^t) \quad , \quad t = 2002 \dots 2017 \quad , \quad (\text{C});$$

Finalizace modelu II.

Prostřednictvím součtů čtverců odchylek hodnot $\mathbf{P}_x^{t+1}$ predikovaných “o jeden rok dopředu” oproti skutečným hodnotám $\mathbf{V}_x^{t+1}$ jsme ověřili univerzálně nejlepší chyby predikce (analýzou reziduí) pro kombinovaný model. V řadě případů jsme odhalili systematické odchylky od teoretické nulové střední hodnoty. Ty však lze, na rozdíl od modelů ad A-B), poměrně dobře aproximovat prostřednictvím **lineárního** trendu. Odhady parametrů lineárních regresních křivek pro roční časové řady **diferencí** (pro každou věkovou skupinu a každé čtvrtletí)

$$\mathbf{y}_x^t = (\mathbf{V}_x^t - \mathbf{P}_x^t), \quad t = 2003 \dots 2017 \quad ,$$

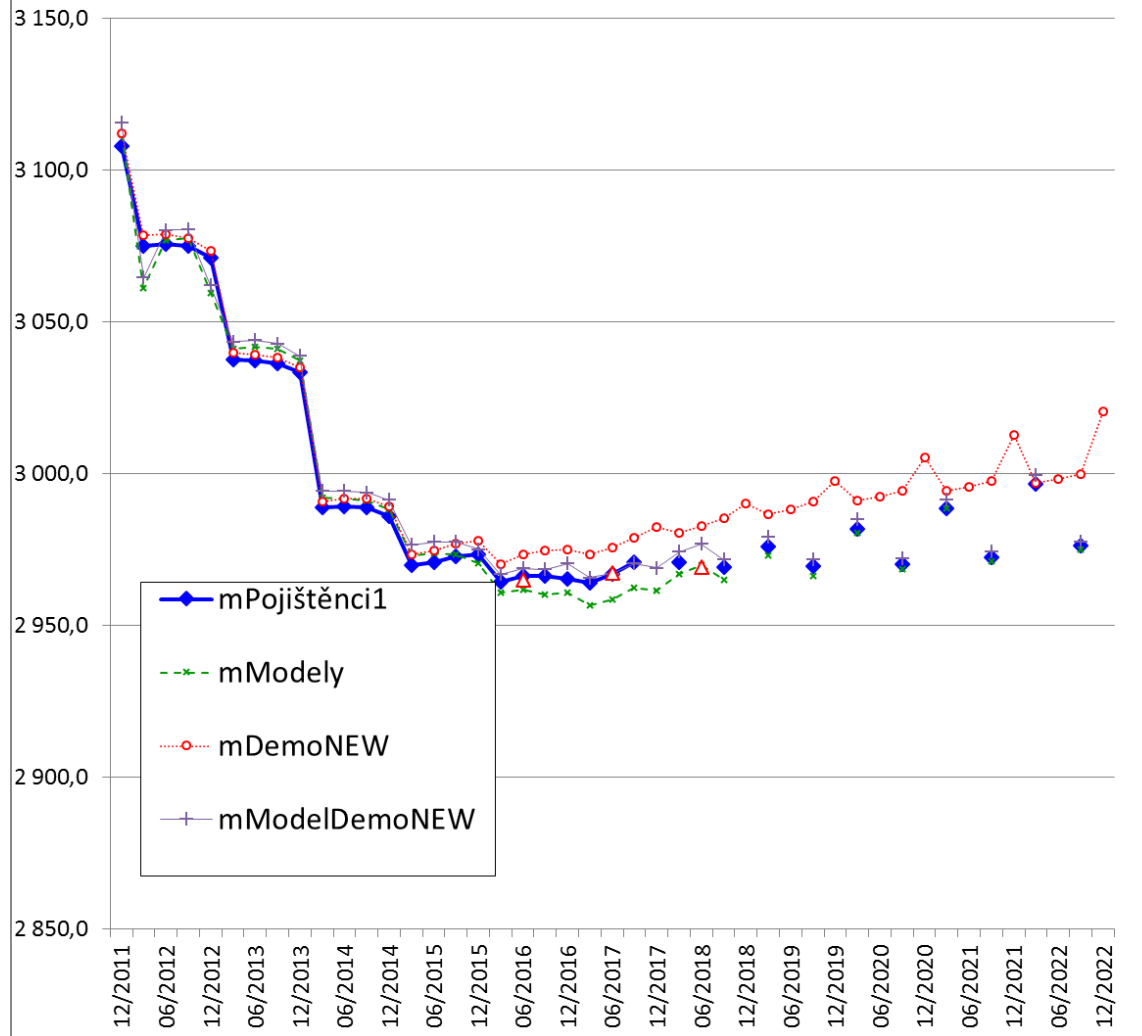
jsme pořídili standardní metodou **dvojitého exponenciálního vyhlazování** .

Značí-li $\dot{\mathbf{y}}_x^t$ tímto způsobem odhadnuté lineární předpovědi pro difference z (3.5) při optimálně kalibrovaném diskontním faktoru α (viz Cipra, str. 68), lze predikci počtu pojištěnců pro každý následující rok založit opět na vzorci (3.4), kde ale namísto $\mathbf{V}_x^t$ dosadíme opravený odhad

$$\dot{\mathbf{P}}_x^t = (\dot{\mathbf{y}}_x^t + \mathbf{P}_x^t), \quad t = 2018 \dots 2022 \quad ,$$

Trendy Muži VZP: Věk '0+'

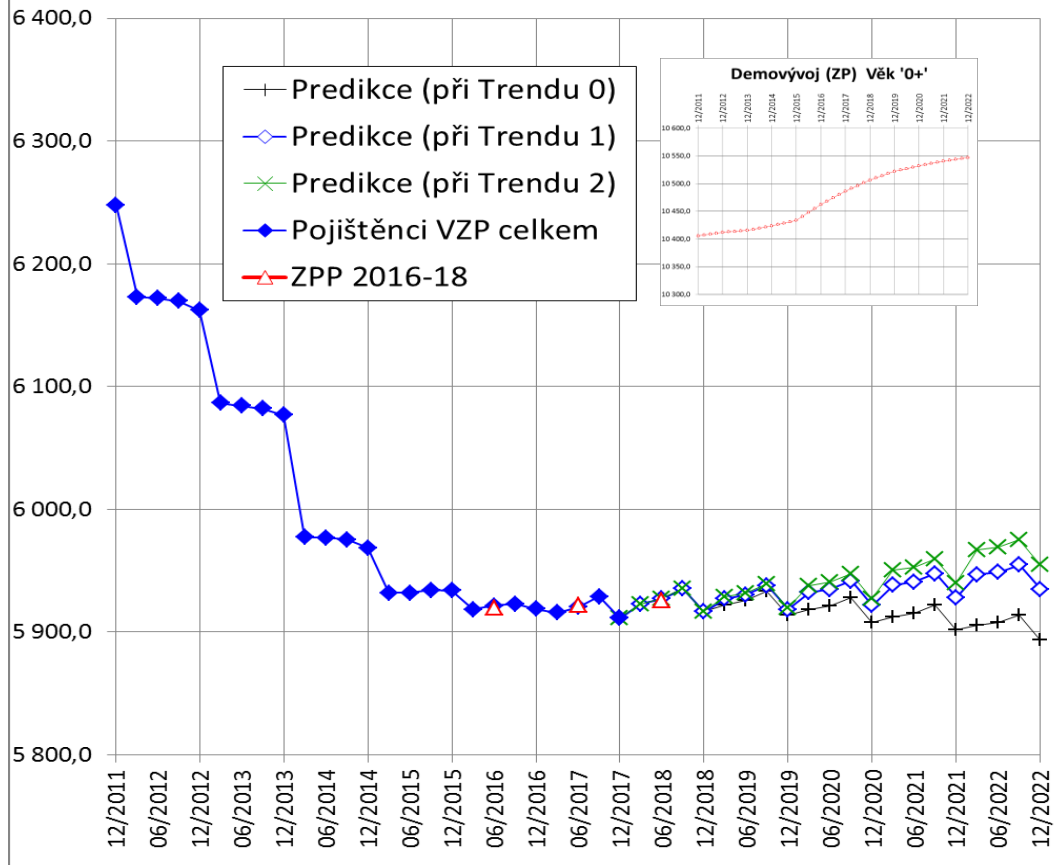

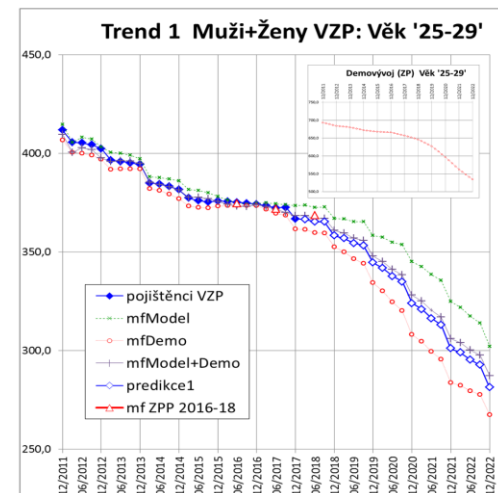
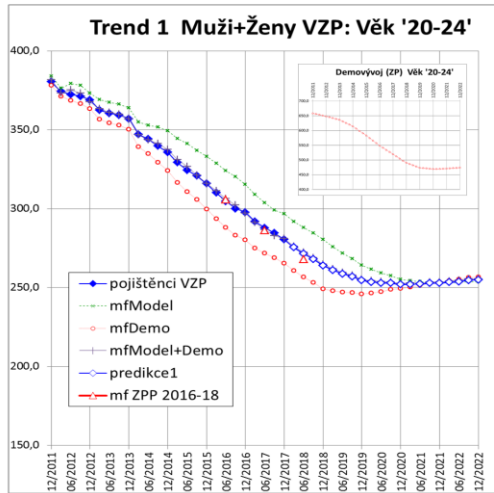
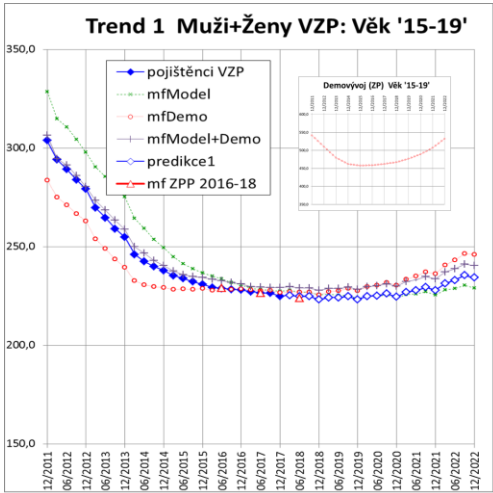
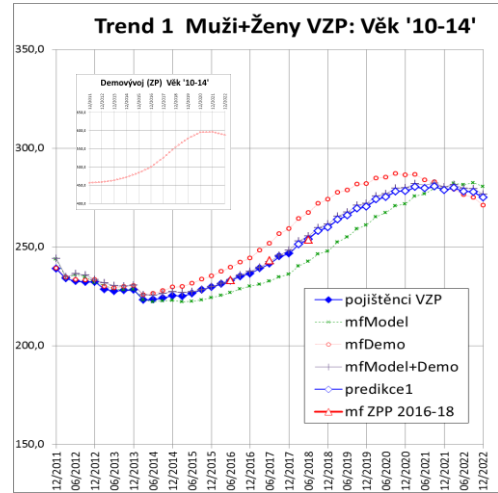
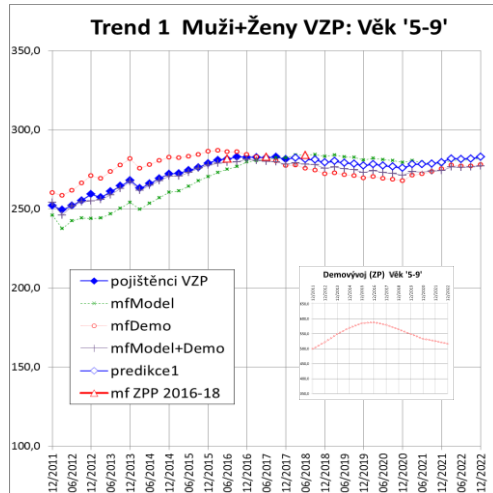
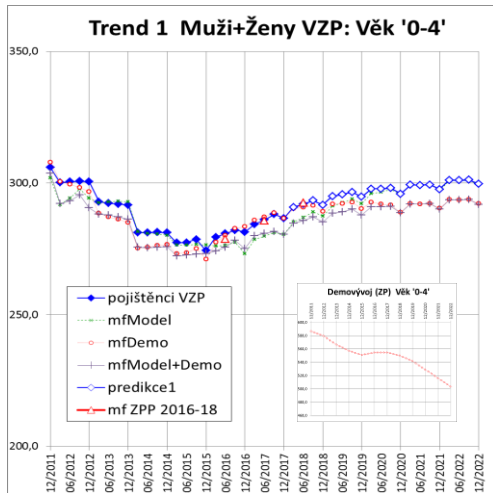
Finalizace modelu III.

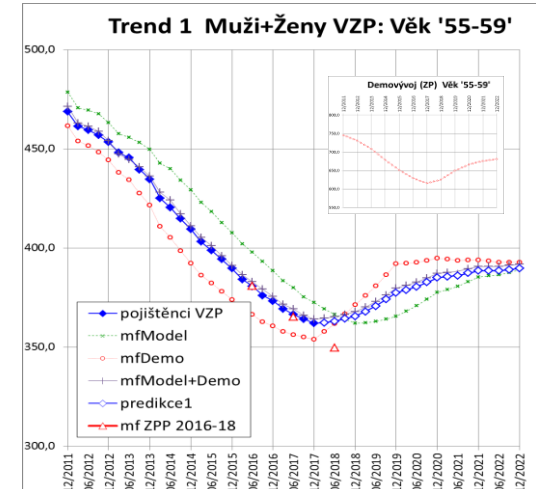
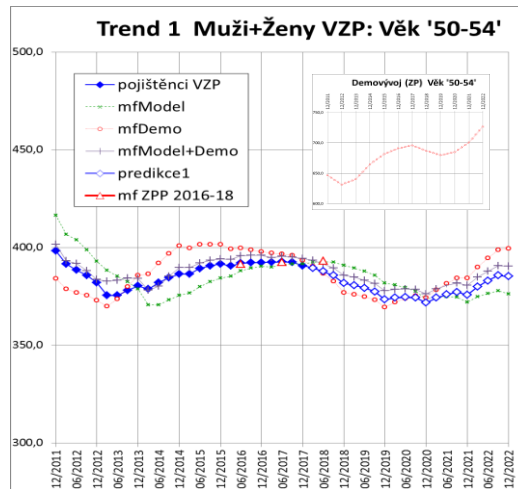
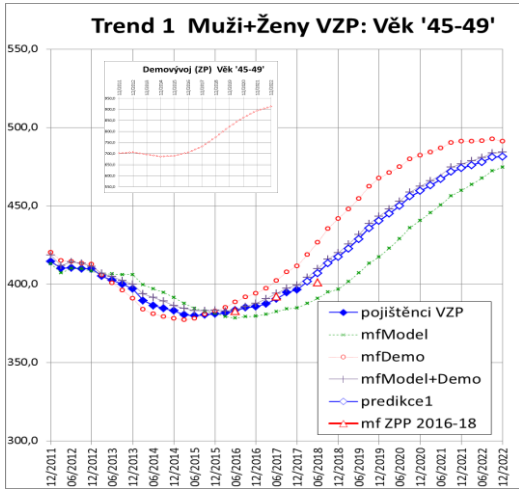
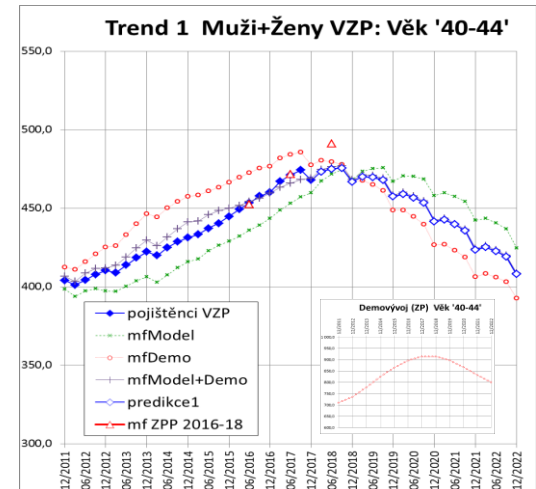
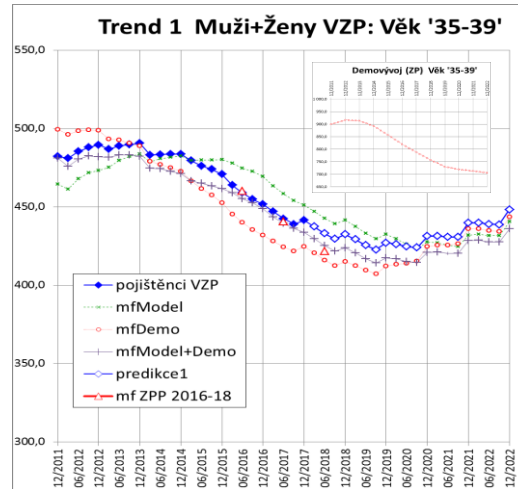
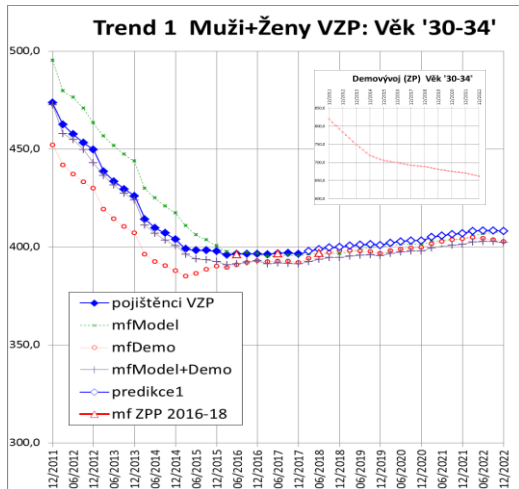
Výše navržená extrapolační metoda však ještě negarantuje ve všech věkových skupinách plnou konzistenci na úrovni kvartálních časových řad (přesněji jejich systematicky nerozkolísaný vývoj). Zejména dnes, s prahovým rokem projekce 2017, kdy se vývojové trendy s každými nově doplněnými kvartálními údaji mění. Formální predikce kvartálních hodnot jsou senzitivní jednak vlivem působení stochastické složky (při nezávisle prováděných kalibracích diskontního faktoru α), ale také systematickým podhodnocením ročních časových řad - ve fázi, kdy vývoj absolutních počtů pojištěnců má aktuálně zjevně nelineární průběh. Za účelem stabilizace kvartálních údajů byly za parametry lineárních aproximací časových řad diferencí zavzaty koeficienty lineárních regresních rovnic optimalizované **vždy pro 2. kvartál**. Tato **univerzální úprava** reprezentuje ve většině věkových skupin “více robustní” **mediánové hodnoty** (pro směrnici i absolutní člen); koriguje však zejména systémově podhodnocené údaje za 4. kvartál, které byly v době vytváření a ověřování této metodiky dostupné pouze do 31.12.2016.

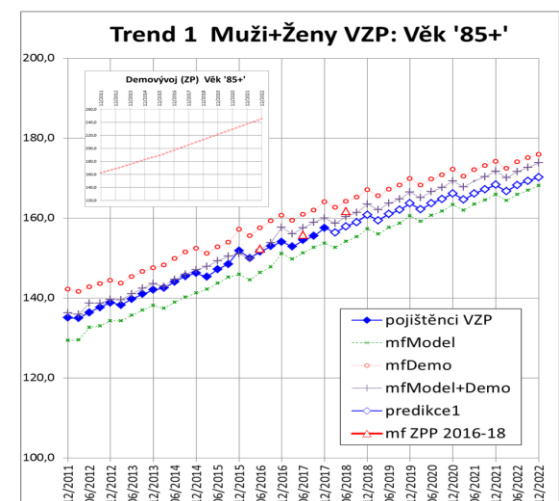
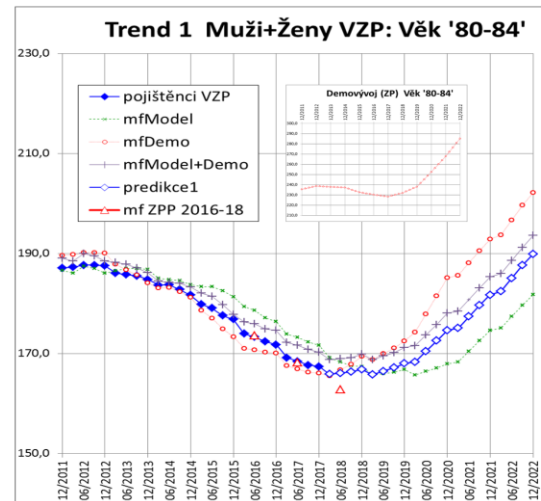
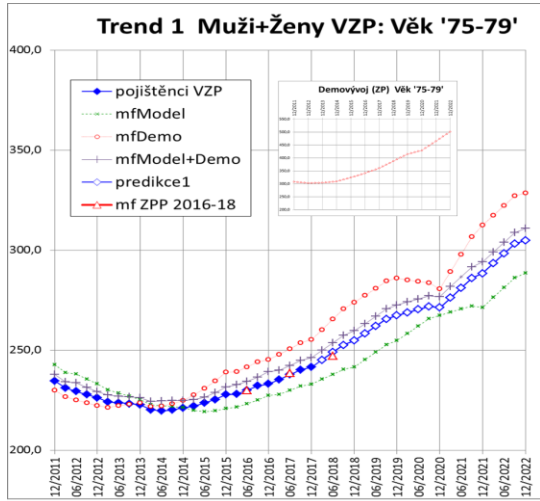
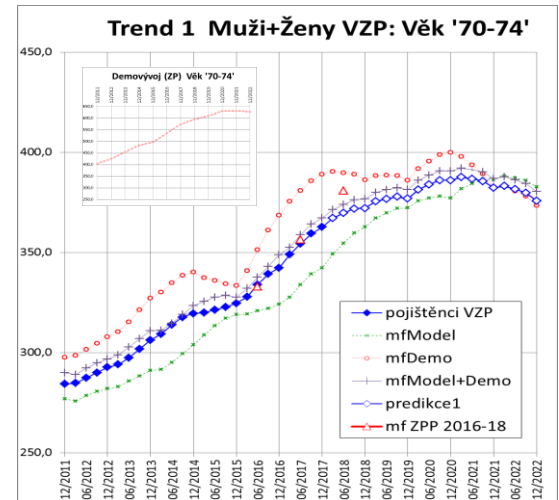
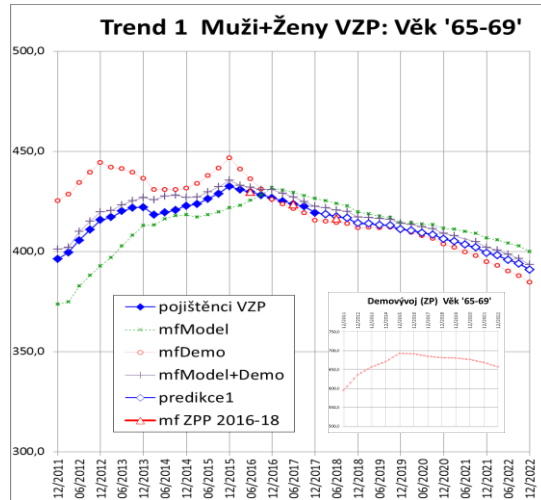
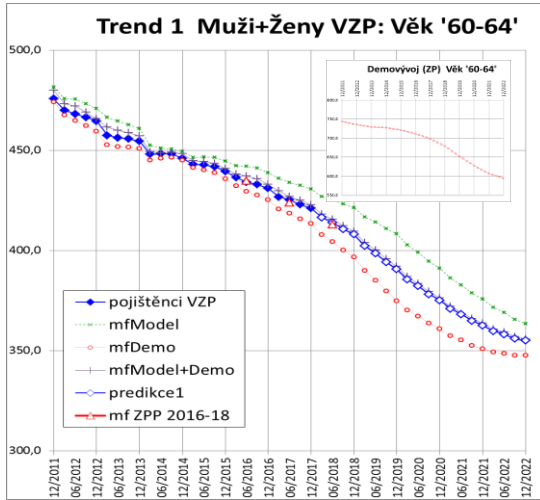
Trendy 0-2 Muži+Ženy VZP: 'Celkem'

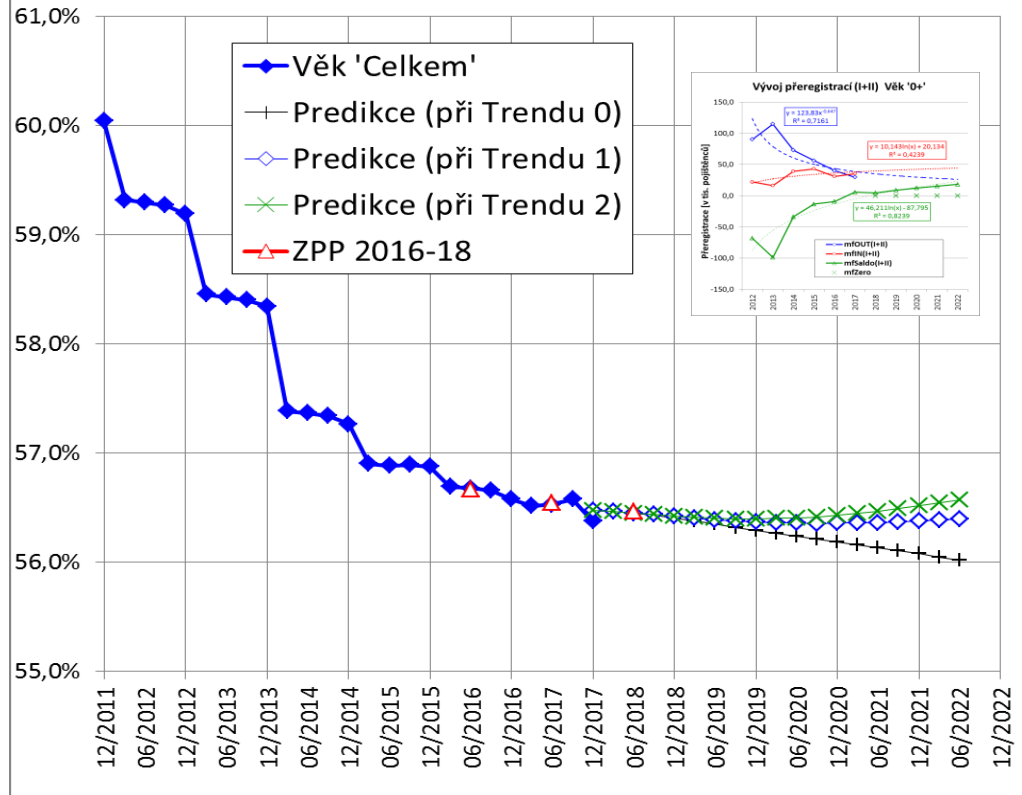

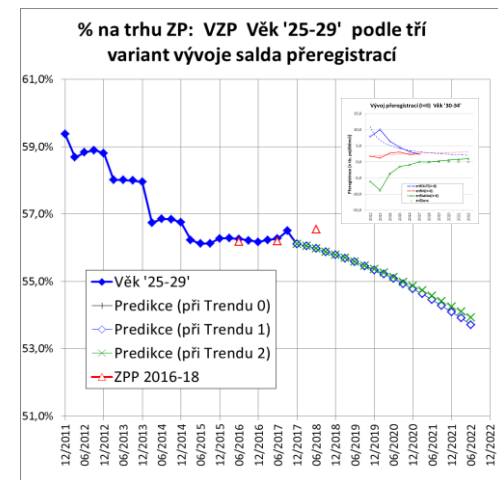
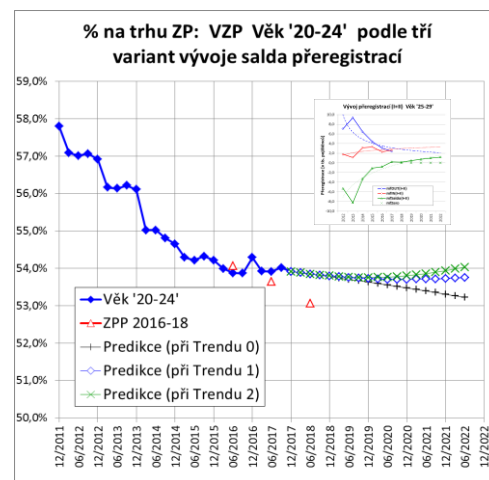
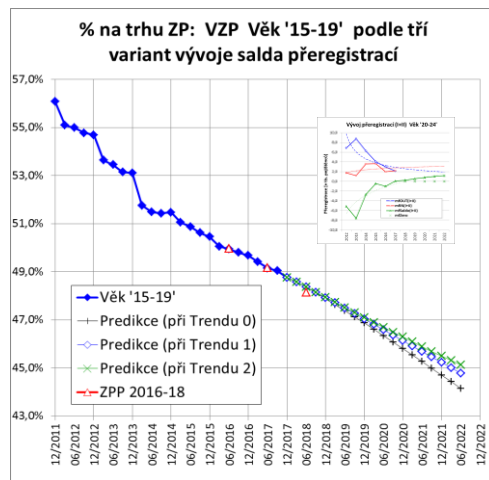
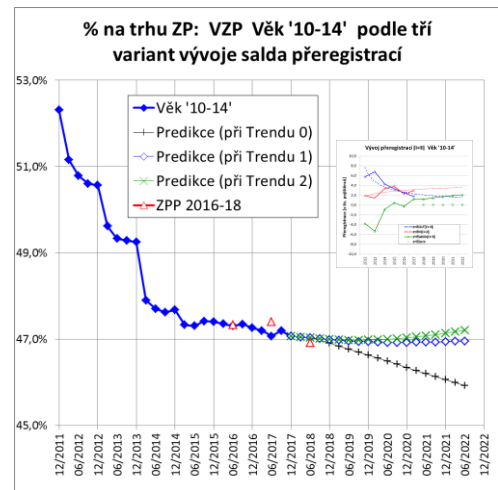
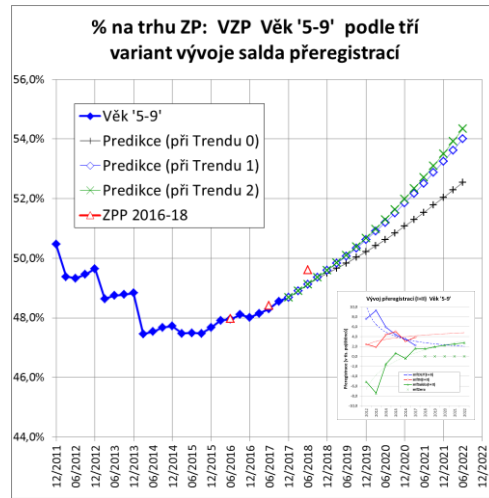
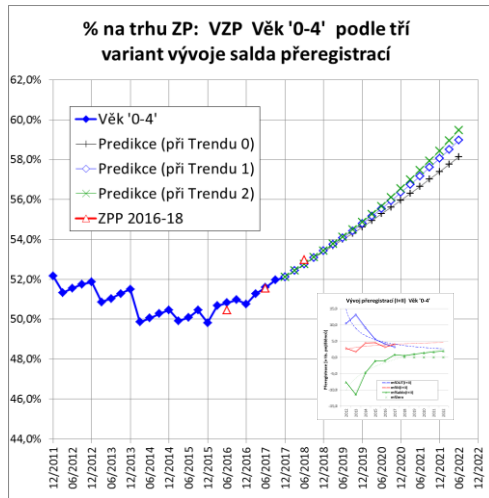

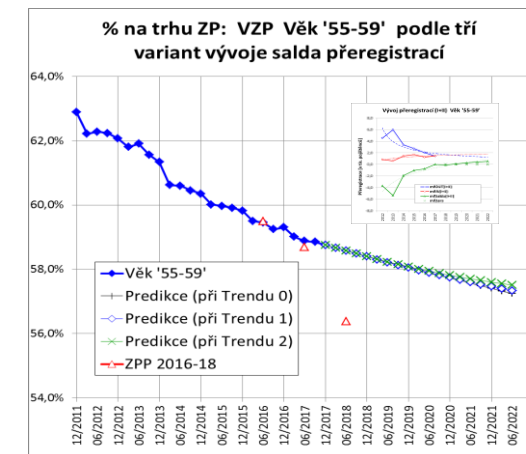
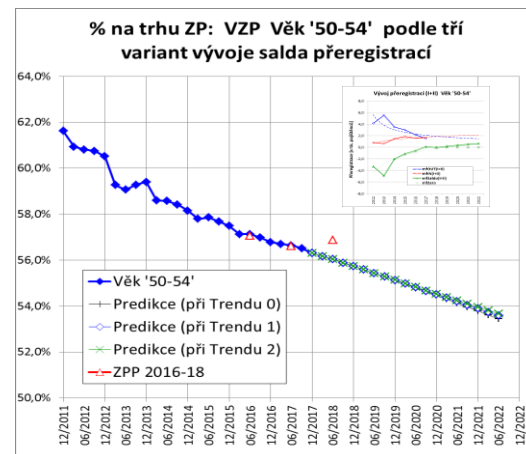
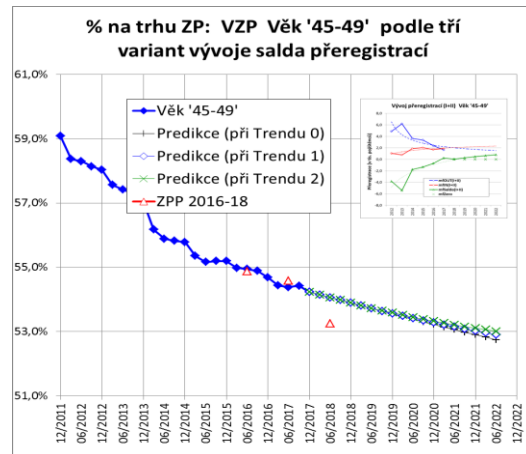
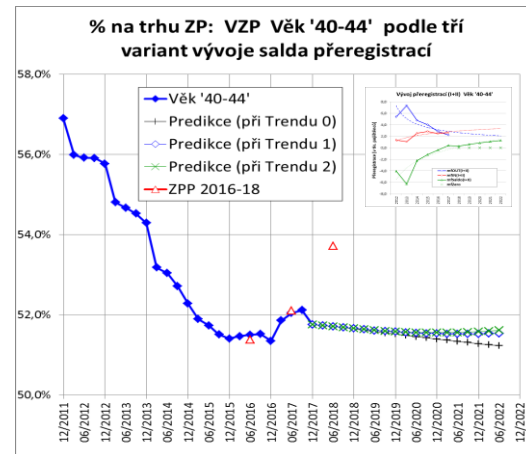
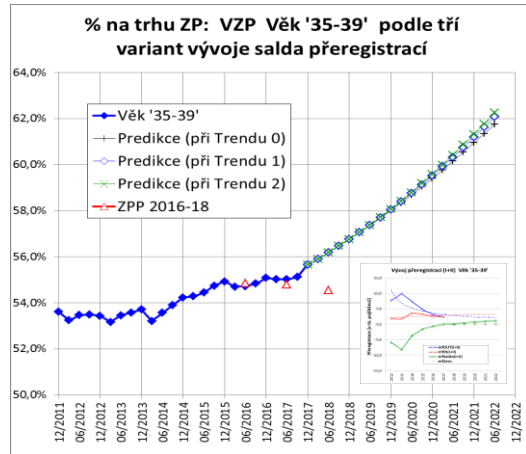
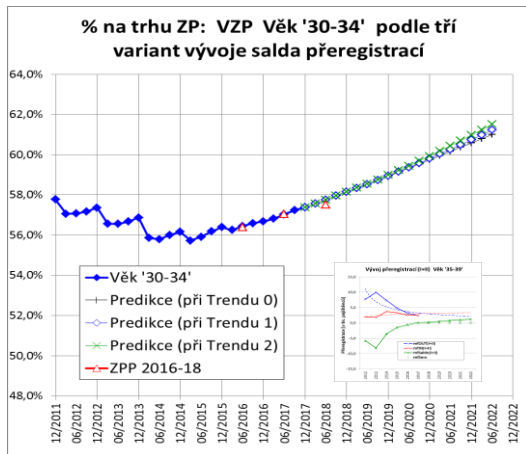

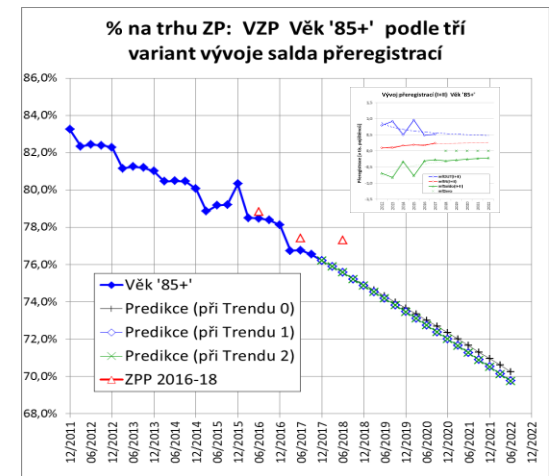
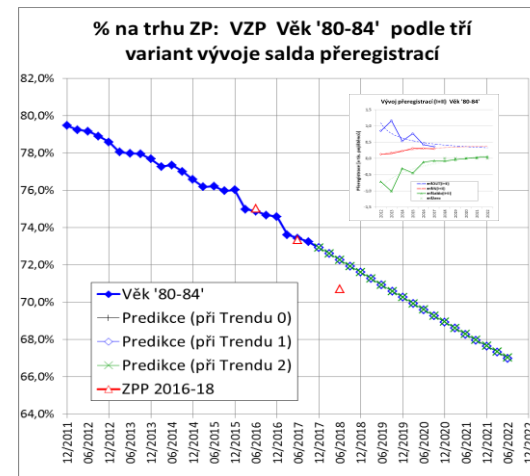
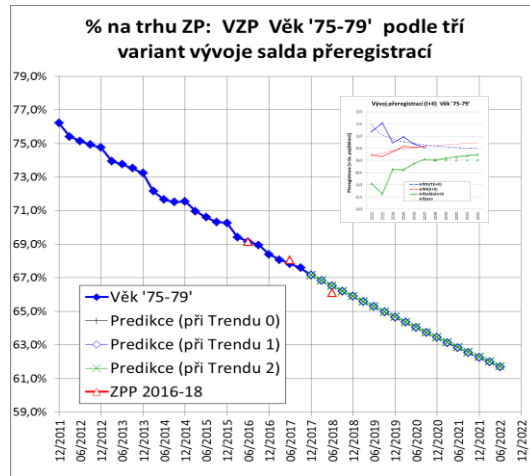
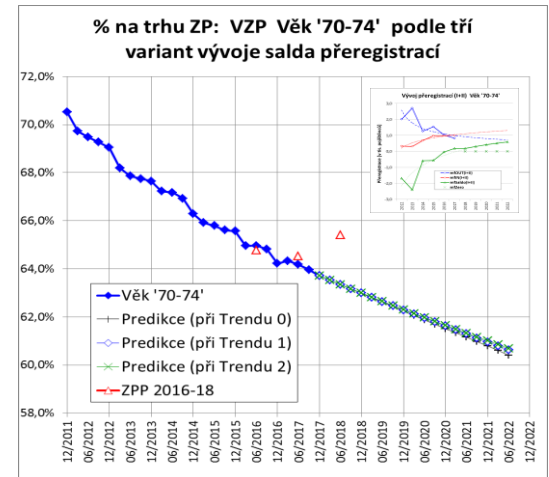
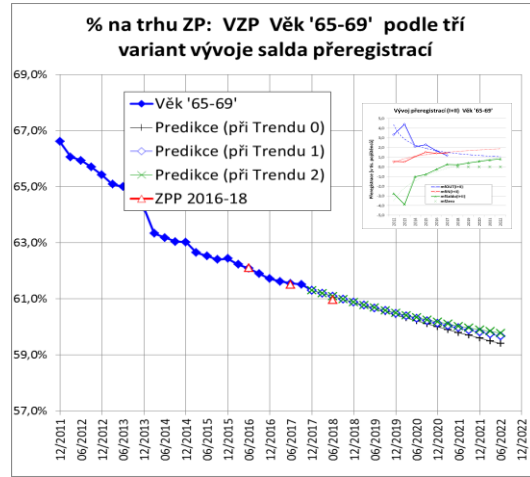
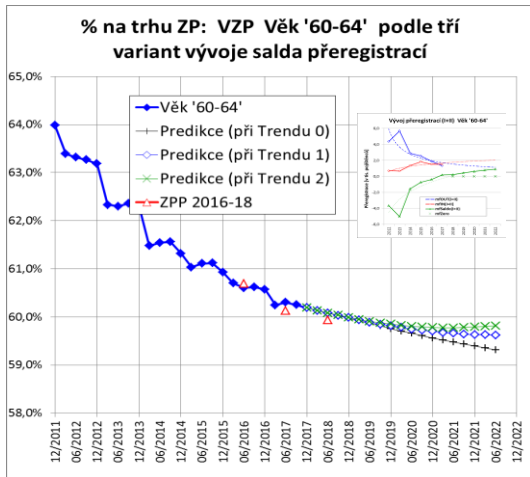

% na trhu ZP: VZP Věk 'Celkem' podle tří variant vývoje salda přeregistrací

5. Diskuse

1/ Existují formální technologie na ošetření sezónní složky v časových řadách - formální aplikace nejjednodušších z nich ale nefunguje, když „struktura sezónní složky podléhá vývojovým

2/ Extrapolované trendy jsou velmi senzitivní na celou řadu vstupů (nezávislé kalibrace diskontního faktoru pro různá čtvrtletí, pohlaví, ale i pro variantní trendy exogenních proměnných)

3/ Jako nejuniversálnější modelové řešení se dnes jeví modelování na principu exponenciálního vyhlazování přímo pro kvartální časové řady

6. Literatura

- [1] Běláček – Fiala ... Sborník MEDSOFT 2016
- [2] Cipra T.: Analýza časových řad s aplikacemi v ekonomii. Praha, SNTL/Alfa, 1986
- [3] Cipra T.: Ekonometrie. Praha, SPN, 1984 (skripta Univerzity Karlovy v Praze)
- [4] Brown R.G.: Smoothing, forecasting a prediction in discrete time series. London, Prentice Hall, 1963
- [5] Anděl J.: Matematická statistika. Praha, SNTL/Alfa, 1968